הלכה · משנה תורה · ספר נשים

# משנה תורה, הלכות יבום וחליצה

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# משנה תורה, הלכות יבום וחליצה

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-תורה-הלכות-יבום-וחליצה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**פרק א** ..... 4
**פרק ב** ..... 6
**פרק ג** ..... 9
**פרק ד** ..... 12
**פרק ה** ..... 17
**פרק ו** ..... 21
**פרק ז** ..... 25
**פרק ח** ..... 28

# פרק א

**א** מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁיְּיַבֵּם אָדָם אֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין בֵּין מִן הָאֵרוּסִין אִם מֵת בְּלֹא זֶרַע שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ה) "וּבֵן אֵין לוֹ" (דברים כה ה) "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ". וּמִן הַתּוֹרָה אֵין צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ יְבִמְתּוֹ שֶׁזּוֹ אִשְׁתּוֹ הִיא שֶׁהִקְנוּ אוֹתָהּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם אֶלָּא יָבוֹא עָלֶיהָ. וּכְתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ שֶׁמֵּת:

**ב** לֹא רָצָה לְיַבֵּם אוֹ שֶׁלֹּא רָצְתָה הִיא. הֲרֵי זֶה חוֹלֵץ לָהּ וְאַחַר כָּךְ תִּהְיֶה מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא לְאַחֵר. וּמִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לַחֲלֹץ אִם לֹא רָצָה לְיַבֵּם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "וְחָלְצָה נַעֲלוֹ" וְגוֹ'. וּמִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת חֲלִיצָה:

**ג** זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה (דברים כה ה) "וּבֵן אֵין לוֹ" אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת אוֹ זֶרַע הַבֵּן אוֹ זֶרַע הַבַּת הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ זֶרַע מִכָּל מָקוֹם. וּבֵין מֵאִשָּׁה זוֹ בֵּין מֵאַחֶרֶת הֲרֵי זֶה פּוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. אֲפִלּוּ הָיָה לוֹ זֶרַע מַמְזֵר אוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה הֲרֵי זֶה פּוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם:

**ד** אֲבָל בְּנוֹ מִן הַשִּׁפְחָה וּמִן הַכּוּתִית אֵינוֹ פּוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁזֶּרַע הַבָּא מִן הַשִּׁפְחָה עֲבָדִים וְהַבָּא מִן כּוּתִית כּוּתִי וּכְאִלּוּ אֵינָם. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר בְּשִׁפְחָה (שמות כא ד) "הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ" מְלַמֵּד שֶׁוְּלָדָהּ כְּמוֹתָהּ. וּבְכוּתִית הוּא אוֹמֵר (דברים ז ד) "כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי" מֵסִיר אוֹתוֹ מִלֶּחָשֵׁב בַּקָּהָל. וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁתַּחְרֵר בְּנוֹ מִן הַשִּׁפְחָה אוֹ נִתְגַּיֵּר בְּנוֹ מִן הַכּוּתִית הֲרֵי הֵן כִּשְׁאָר הַגֵּרִים וְהַמְשֻׁחְרָרִין וְאֵינָם פּוֹטְרִין אֶת אִשְׁתּוֹ. הֲרֵי שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן מִן הַשִּׁפְחָה שֶׁלּוֹ וְשִׁחְרְרוֹ וְשִׁחְרְרָהּ וּנְשָׂאָהּ וּמֵת בְּלֹא זֶרַע הֲרֵי זוֹ תִּתְיַבֵּם לְאָחִיו וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּנָהּ מִמֶּנּוּ קַיָּם שֶׁכְּבָר שִׁחְרְרוֹ:

**ה** מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת. אִם הִפִּילָה אַחַר מוֹתוֹ הֲרֵי זוֹ תִּתְיַבֵּם. וְאִם יָלְדָה וְיָצָא הַוָּלָד חַי לַאֲוִיר הָעוֹלָם אֲפִלּוּ מֵת בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד הֲרֵי אִמּוֹ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. אֲבָל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים עַד שֶׁיִּוָּדַע בְּוַדַּאי שֶׁכָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו וְנוֹלַד לְתִשְׁעָה חֳדָשִׁים גְּמוּרִים. אֲבָל אִם לֹא נוֹדַע לְכַמָּה נוֹלַד. אִם חַי שְׁלֹשִׁים יוֹם הֲרֵי זֶה וְלַד קַיָּמָא וּפוֹטֵר נָשֵׁי אָבִיו מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. וְאִם מֵת בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים אֲפִלּוּ בְּיוֹם הַשְּׁלֹשִׁים בֵּין שֶׁמֵּת מֵחֲלִי בֵּין שֶׁנָּפַל מִן הַגַּג אוֹ אָכְלוֹ אֲרִי הֲרֵי זֶה סָפֵק נֶפֶל סָפֵק בֶּן קַיָּמָא וּצְרִיכָה חֲלִיצָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. אֲבָל לֹא תִּתְיַבֵּם:

**ו** מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָח מִכָּל מָקוֹם אֲפִלּוּ מַמְזֵר אוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל מִשְׁיָצָא רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ לַאֲוִיר הָעוֹלָם קֹדֶם שֶׁיָּמוּת אָחִיו הֲרֵי זֶה זוֹקֵק אֶת אִשְׁתּוֹ לְיִבּוּם. וְאִם הָיָה לוֹ אָח מִן הַשִּׁפְחָה אוֹ מִן הַכּוּתִית אֵינוֹ אָחִיו לְדָבָר מִן הַדְּבָרִים וְאֵינוֹ זוֹקֵק אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה לֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה הוֹאִיל וְהָיְתָה הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה אֵינוֹ אָחִיו:

ז אַחִים מִן הָאֵם אֵינָן חֲשׁוּבִין אַחִים (אֶלָּא לַאֲבֵלוּת וּלְעֵדוּת אֲבָל) לְעִנְיַן יֵרֵשָׁה אוֹ לְעִנְיַן יְבוּם וַחֲלִיצָה הֲרֵי הֵן כְּמִי שֶׁאֵינָן. שֶׁאֵין אַחְוָה אֶלָּא מֵאָב:

ח גֵּרִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ וַעֲבָדִים שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ אֵין לָהֶן אַחְוָה כְּלָל וַהֲרֵי הֵן כְּזָרִים זֶה לָזֶה. וַאֲפִלּוּ אֶחָד מֵהֶם הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בְּקִדֻּשָּׁה וְלֵדָתוֹ בְּקִדֻּשָּׁה וְהַשֵּׁנִי הוֹרָתוֹ וְלֵדָתוֹ בְּקִדֻּשָּׁה הֲרֵי הֵן כְּזָרִים. וַאֲפִלּוּ תְּאוֹמִים וְנוֹלְדוּ בְּקִדֻּשָּׁה אֵין בֵּינֵיהֶן אַחְוָה עַד שֶׁתְּהֵא הוֹרָתָן וְלֵדָתָן בְּקִדֻּשָּׁה:

ט מִי שֶׁהָיוּ לוֹ נָשִׁים רַבּוֹת וָמֵת. בֵּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת אֶת הַשְּׁאָר וְאֵינוֹ מְיַבֵּם לִשְׁתַּיִם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו" בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְאֵינוֹ בּוֹנֶה שְׁנֵי בָּתִּים. וְכֵן אִם הָיוּ לוֹ אַחִים רַבִּים אֶחָד מֵהֶן חוֹלֵץ אוֹ מְיַבֵּם לְאַחַת מִן הַיְּבָמוֹת וְיֶתְרוּ שְׁאָר הַצָּרוֹת:

י הָיוּ בִּיבָמוֹת אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת לְכְהֻנָּה וּפְסוּלוֹת. אִם הָיָה מְיַבֵּם מְיַבֵּם לְאֵי זוֹ שֶׁיִּרְצֶה. וְאִם הָיָה חוֹלֵץ יַחֲלֹץ לַפְּסוּלָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְסֹל אֶת הַכְּשֵׁרָה לְכְהֻנָּה בַּחֲלִיצָה:

יא מֵתוּ לוֹ אַחִין רַבִּים וְנָפְלוּ נְשׁוֹתֵיהֶן לְפָנָיו. אִם אֶפְשָׁר לוֹ לְיַבֵּם אֶת כֻּלָּן מְיַבֵּם וְאִם לָאו חוֹלֵץ. אוֹ חוֹלֵץ לְמִי שֶׁיִּרְצֶה מֵהֶן וּמְיַבֵּם לְמִי שֶׁיִּרְצֶה אַחַת מִכָּל בַּיִת וּבַיִת:

יב הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ נֶאֱסְרוּ צָרוֹתֶיהָ עָלָיו וְעַל שְׁאָר הָאַחִין וְאִם בָּא הוּא אוֹ אֶחָד מֵהָאַחִין עַל צָרָתָהּ הֲרֵי זֶה עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ה) "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ" וְלֹא עָלֶיהָ וְעַל צָרָתָהּ וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה. וְכֵן הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ נֶאֱסְרָה הַחֲלוּצָה הִיא וְכָל צָרוֹתֶיהָ עַל הַחוֹלֵץ וְעַל שְׁאָר אַחִין. וְכֻלָּן אֲסוּרוֹת עֲלֵיהֶן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים כִּשְׁנֵיוֹת. שֶׁמֵּאַחַר שֶׁמֵּת אֶחָיו בְּלֹא וָלָד נִסְתַּלֵּק אִסּוּר עֶרְוָה מֵעַל כָּל נָשָׁיו לְפִיכָךְ תּוֹפְסִין בָּהֶן הַקִּדּוּשִׁין כִּשְׁנֵיוֹת:

יג הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ כְּשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה עָלָיו כָּךְ קְרוֹבוֹתֶיהָ אֲסוּרוֹת עָלָיו. כְּגוֹן אִמָּהּ וּבִתָּהּ. וְכֵן הִיא אֲסוּרָה לִבְנוֹ וּלְאָחִיו. וַאֲפִלּוּ שְׁנֵיוֹת שֶׁלָּהּ אֲסוּרוֹת כְּגוֹן בַּת בַּת בִּתָּהּ. וְכֵן הִיא אֲסוּרָה לְבֶן בְּנוֹ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ שֶׁגְּרִשָׁהּ. וְכֵן אִם מֵתָה יְבִמְתּוֹ וַעֲדַיִן הִיא זְקוּקָה לוֹ אָסוּר בְּקְרוֹבוֹתֶיהָ כְּאִלּוּ הָיְתָה אִשְׁתּוֹ וּמֵתָה תַּחְתָּיו. וְכָל הָאֲסוּרִין הָאֵלּוּ מִדִּבְרֵיהֶן. וּמֻתָּר אָדָם לִשָּׂא אֲחוֹת צָרַת חֲלוּצָתוֹ וּשְׁאָר קְרוֹבוֹתֶיהָ:

יד אָסוּר לְיָבָם לִשָּׂא קְרוֹבַת זְקוּקָתוֹ כְּגוֹן אִמָּהּ אוֹ בִּתָּהּ עַד שֶׁיְּיַבֵּם אֶחָד מֵאֶחָיו לָהּ אוֹ יַחֲלֹץ לָהּ וְתָסוּר זְקָתוֹ מֵעָלֶיהָ וְיִשָּׂא אִמָּהּ אוֹ בִּתָּהּ אוֹ שְׁאָר קְרוֹבוֹתֶיהָ. אַף עַל פִּי שֶׁהֵן כֻּלָּן אֲסוּרוֹת עַל אָחִיו שֶׁחָלַץ אוֹ יִבֵּם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

טו הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְגֵרְשָׁהּ אִם רָצָה לְהַחֲזִיר יַחֲזִיר מִפְּנֵי שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר וְלֹא נִשְׁאַר עָלֶיהָ שֵׁם אִסּוּר מִפְּנֵי אָחִיו כְּלָל לֹא מִדִּבְרֵי תּוֹרָה וְלֹא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

טז כְּבָר בֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת אִישׁוּת שֶׁבֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד בִּיאָתוֹ בִּיאָה וְדָבָר זֶה הֲלָכָה מִפִּי הַקִּבָּלָה. לְפִיכָךְ יָבָם קָטָן שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ אִם הָיָה בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד יְקַיֵּם.

אֲבָל אֵינוֹ חוֹלֵץ עַד שֶׁיִּגְדַּל וְיִבְדֹּק שֶׁהֲרֵי (דברים כה ז) "אִישׁ" כָּתוּב בַּפָּרָשָׁה לְעִנְיַן חֲלִיצָה. וְאִם הָיָה פָּחוֹת מִזֶּה אֵין בִּיאָתוֹ בִּיאָה. וּבִיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים אֵינָהּ קוֹנָה קִנְיַן גָּמוּר. לְפִיכָךְ אֵין יְבִמְתּוֹ נִתֶּרֶת לְזָר עַד שֶׁיָּבוֹא עָלֶיהָ אַחַר שֶׁיִּגְדַּל אוֹ עַד שֶׁתַּחֲלֹץ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר:

יז וְכֵן הַיָּבָמָה הַקְּטַנָּה אִם רָצָה הַיָּבָם לְיַבֵּם אוֹתָהּ מְיַבֵּם אֲבָל אֵינָהּ חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתִבְדֹּק. וַאֲפִלּוּ נִבְעֲלָה אַחַר י"ב שָׁנָה אֵינָהּ חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתִּבְדֹּק וְיִמְצְאוּ בָּהּ הַסִּימָנִין:

יח כֵּיצַד שֶׁאֵין הַיָּבָם חוֹלֵץ עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה אִישׁ כָּךְ אֵין הַיָּבָמָה חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתֵּעָשֶׂה אִשָּׁה גְּדוֹלָה. וְיָבָם קָטָן שֶׁבָּא עַל יְבָמָה קְטַנָּה יִגְדְּלוּ זֶה עִם זֶה:

יט הַיָּבָמָה לֹא תִתְיַבֵּם וְלֹא תַחֲלֹץ עַד שֶׁתַּמְתִּין תִּשְׁעִים יוֹם חוּץ מִיּוֹם הַמִּיתָה וּמִיּוֹם הַיִּבּוּם וּמִיּוֹם הַחֲלִיצָה כְּשֶׁאָר כָּל הַנָּשִׁים. וּמִפְּנֵי מָה לֹא תַחֲלֹץ בְּתוֹךְ תִּשְׁעִים יוֹם מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְיִבּוּם וְנֶאֱמַר (דברים כה ז) "אִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לְקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ" (דברים כה ט) "וְחָלְצָה נַעֲלוֹ" וְגוֹ' בְּעֵת שֶׁהִיא עוֹלָה לְיִבּוּם עוֹלָה לַחֲלִיצָה וְכָל זְמַן שֶׁאֵינָהּ עוֹלָה לְיִבּוּם אֵינָהּ עוֹלָה לַחֲלִיצָה. וְאִם יִבֵּם אוֹתָהּ אוֹ חָלַץ בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הוֹאִיל וְאֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת הֲרֵי זוֹ נִפְטֶרֶת וְאֵינָהּ צְרִיכָה כְּלוּם:

כ הַחוֹלֵץ לִיבְמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה. אִם הָיָה וָלָד שֶׁל קַיְמָא הֲרֵי זוֹ כְּמִי שֶׁלֹּא נָחְלְצָה לוֹ מֵעוֹלָם וּמֻתֶּרֶת לְכָהֵנָּה וּמֵתָה בְּקִרּוּבוֹתֶיהָ. וְאִם הִפִּילָה אוֹ שֶׁלֹּא שָׁהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר שֶׁנּוֹלַד חוֹזֵר וְחוֹלֵץ לָהּ הוּא אוֹ אֶחָד מֵאֶחָיו. שֶׁחֲלִיצַת הַמְעֻבֶּרֶת אֵינָהּ חֲלִיצָה וּבִיאַת הַמְעֻבֶּרֶת אֵינָהּ יְבוּם:

כא לְפִיכָךְ הַכּוֹנֵס אוֹ הַחוֹלֵץ לִיבְמְתּוֹ הַמְעֻבֶּרֶת לֹא תִנָּשֵׂא צָרָתָהּ עַד שֶׁתֵּלֵד זוֹ. שֶׁאֵין הַוָּלָד מַתִּיר עַד שֶׁיֵּצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם:

כב הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת מַפְרִישִׁין אוֹתָן וּמַמְתִּינִין לָהּ. אִם הִפִּילָה יַחֲזֹר וְיִקַּיֵּם. וְאִם יָלְדָה אֲפִלּוּ מֵת בַּיּוֹם שֶׁנּוֹלַד הֲרֵי זֶה מוֹצִיאָהּ בְּגֵט וְחוֹלֵץ לָהּ וְאַחַר כָּךְ תִּהְיֶה מֻתֶּרֶת לַאֲחֵרִים. וְאִם נִתְקַיְּמִים הַוָּלָד שִׁלֹּשִׁים יוֹם אַחַר שֶׁנּוֹלַד הֲרֵי זֶה וָלָד שֶׁל קַיְמָא וְאֵינָהּ צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֶרְוָה עָלָיו:

כג יָלְדָה לְאַחַר שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים מִשֶּׁנִּתְיַבְּמָה וָלָד שֶׁל קַיְמָא הֲרֵי זֶה הַוָּלָד סָפֵק אִם בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן אִם בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן לְפִיכָךְ יוֹצִיא בְּגֵט וְהַוָּלָד כָּשֵׁר. וְאִם בָּא עָלֶיהָ אַחַר שֶׁיָּלְדָה הַבָּנִים שֶׁיָּבֹאוּ אַחֲרָיו סָפֵק מַמְזֵרִים:

## פרק ב

א מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שֶׁלֹּא יָבֹא הַיָּבָם עַל יְבִמְתּוֹ עַד שֶׁיְּקַדֵּשׁ אוֹתָהּ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים בִּפְרוּטָה אוֹ בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה וְזֶהוּ הַנִּקְרָא מַאֲמָר. וְאֵין הַמַּאֲמָר קוֹנֶה בַּיְּבָמָה קִנְיָן גָּמוּר כְּמוֹ הַבִּיאָה.

וְהָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ לֹא עָשָׂה כְּלוּם שֶׁאֵין הָאִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת אֶלָּא לִרְצוֹנָהּ. וּקְטַנָּה מִן הָאֵרוּסִין אֵין עוֹשִׂין בָּהּ מַאֲמָר אֶלָּא מִדַּעַת אֲבִיהָ׃

ב וּכְשֵׁם שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ אֶת יְבִמְתּוֹ כָּךְ הוּא מְבָרֵךְ בִּרְכַּת נִשּׂוּאִין בַּעֲשָׂרָה וְכוֹתֵב כְּתֻבָּה כְּדִין כָּל נוֹשֵׂא אִשָּׁה. הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וְלֹא עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר קָנָה קִנְיָן גָּמוּר וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ אַחַר הַבְּעִילָה. וּמַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. וְכוֹתֵב לָהּ כְּתֻבָּה׃

ג הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן. בֵּין שֶׁהָיָה הוּא מֵזִיד וְהִיא שׁוֹגֶגֶת אוֹ אָנוּסָה. בֵּין שֶׁהָיְתָה הִיא מְזִידָה וְהוּא שׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס. בֵּין שֶׁהָיְתָה יְשֵׁנָה בֵּין שֶׁהָיְתָה עֵרָה (בֵּין שֶׁבָּא עָלֶיהָ כְּדַרְכָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ). אֶחָד הַמְעֵרֶה וְאֶחָד הַגּוֹמֵר קָנָה׃

ד בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁנִּתְכַּוֵּן לִבְעֹל אֲבָל (אִם נָפַל מִן הַגַּג וְנִתְקַע בָּהּ אוֹ) שֶׁבָּא עָלֶיהָ שִׁכּוֹר שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר כְּלוּם אוֹ יָשֵׁן לֹא קָנָה. נִתְכַּוֵּן לְדָבָר אַחֵר וְהֵטִיחַ בִּיבִמְתּוֹ לֹא קָנָה. לְהָטִיחַ בְּבֹהֶמָה וְהֵטִיחַ בִּיבִמְתּוֹ קָנָה שֶׁהֲרֵי נִתְכַּוֵּן לְשׁוּם בְּעִילָה מִכָּל מָקוֹם׃

ה יְבָמָה שֶׁנִּתְיַבְּמָה וְאָמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם לֹא נִבְעַלְתִּי וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר בָּעַלְתִּי וְגֵרְשָׁהּ כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחֲלֹץ הוֹאִיל וְקִדֵּם וְגֵרְשָׁהּ בְּגֵט. וְאִם עָדַיִן לֹא גֵּרַשׁ כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיִּבְעל אוֹ יַחֲלֹץ וְיוֹצִיא בְּגֵט. גֵּרְשָׁהּ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא נִבְעַלְתִּי מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ. וְאִם הָיָה מוֹדֶה שֶׁלֹּא בָּעַל כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ. הִיא אוֹמֶרֶת נִבְעַלְתִּי וְהוּא אוֹמֵר לֹא בָּעַלְתִּי אֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה שֶׁאֵין זֶה נֶאֱמָן לְאָסְרָהּ עַל כָּל אָדָם אַחַר שֶׁכְּנָסָהּ׃

ו מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אַחִים רַבִּים מִצְוָה עַל הַגָּדוֹל לְיַבֵּם אוֹ לַחֲלֹץ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ו) "וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד". מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּבְכוֹר שֶׁבַּאַחִין כְּלוֹמַר גָּדוֹל הָאַחִין יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר תֵּלֵד מַשְׁמָעוֹ אֲשֶׁר יָלְדָה הָאֵם וְאֵין מַשְׁמָעוֹ אֲשֶׁר תֵּלֵד הַיְבָמָה׃

ז לֹא רָצָה הַגָּדוֹל לְיַבֵּם מְחַזְּרִין עַל כָּל הָאַחִין. לֹא רָצוּ חוֹזְרִין אֵצֶל הַגָּדוֹל וְאוֹמְרִין עָלָיו מִצְוָה אוֹ חֲלֹץ אוֹ יַבֵּם. וְאֵין כּוֹפִין אֶת הַיָּבָם לְיַבֵּם אֲבָל כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ׃

ח אָמַר הַגָּדוֹל הַמְתִּינוּ לִי עַד שֶׁיִּגְדַּיל הַקָּטָן אוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא הַהוֹלֵךְ אוֹ עַד שֶׁיִּבְרִיא הַחֵרֵשׁ וְנִמְלֵךְ בּוֹ וְאִם לֹא יִרְצֶה אֲנִי אֲיַבֵּם אוֹ אֲנִי אֶחְלֹץ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. אֶלָּא אוֹמְרִין לוֹ עָלֶיךָ מִצְוָה אוֹ יַבֵּם אוֹ חֲלֹץ׃

ט וְכֵן אִם הָיָה הַגָּדוֹל בִּמְדִינָה אֲחֶרֶת אֵין אָחִיו הַקָּטָן יָכוֹל לוֹמַר עַל אָחִי הַגָּדוֹל הִיא הַמִּצְוָה הַמְתִּינוּ לוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא אֶלָּא אוֹמְרִין לְזֶה שֶׁהוּא כָּאן יַבֵּם אוֹ חֲלֹץ׃

י יְבָמָה הָרְאוּיָה לְיִבּוּם שֶׁלֹּא רָצְתָה לְהִתְיַבֵּם דִּינָהּ כְּדִין מוֹרֶדֶת עַל בַּעְלָהּ וְכוֹפִין אֶת יְבָמָהּ לַחֲלֹץ לָהּ וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה. וְאִם הִנִּיחַ אָחִיו נָשִׁים רַבּוֹת כָּל מִי שֶׁתִּבְעָה הַיָּבָם מֵהֶן לְיִבּוּם

וְלֹא רָצְתָה הִיא הַמּוֹרֶדֶת וְחוֹלֵץ לָהּ וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה. וּשְׁאָר צָרוֹתֶיהָ שֶׁלֹּא נִתְבָּעוּ נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּתָן כְּשְׁאָר הָאַלְמָנוֹת:

**יא** הָיוּ הַיְבָמִין רַבִּים וְתָבַע אוֹתָהּ הַגָּדוֹל לְיִבּוּם וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה בּוֹ וְרוֹצָה בְּאָחִיו אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, שֶׁמִּצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַבֵּם:

**יב** אָמַר הַגָּדוֹל אֵינִי רוֹצֶה לֹא לְיַבֵּם וְלֹא לַחֲלֹץ. הֲרֵי אַחַי לְפָנֶיךָ. וְתָבַע אוֹתָהּ אֶחָד מִן הָאַחִין לְיִבּוּם וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה בּוֹ וְרָצְתָה בְּאָח אַחֵר וְהוּא רוֹצֶה בָּהּ. אֵין זוֹ מוֹרֶדֶת מֵאַחַר שֶׁנִּסְתַּלֵּק הַגָּדוֹל שֶׁמִּצְוָה בּוֹ הֲרֵי כֻּלָּן שָׁוִין וְהוֹאִיל וְהִיא רוֹצָה בְּאֶחָד מֵהֶן וְהוּא רוֹצֶה בָּהּ הֲרֵי זֹאת לֹא מָרְדָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן בִּמְדִינָה אַחֶרֶת וְאָמְרָה הֲרֵי אֲנִי מַמְתֶּנֶת אוֹתוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא וְיַיבֵּם אוֹתִי אֲבָל זֶה אֵינִי רוֹצָה בּוֹ אֵין זוֹ מוֹרֶדֶת. וְאוֹמְרִים לָזֶה שֶׁאֵינוֹ הַגָּדוֹל הַתּוֹבֵעַ אוֹתָהּ אִם תִּרְצֶה לַחֲלֹץ לָהּ וְלִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּה חָלַץ. וְאִם לָאו הֲרֵי רָצְתָה שֶׁתֵּשֵׁב עַד שֶׁיָּבוֹא אָחִיךָ הוֹאִיל וְאֵין לְךָ דִּין קְרִימָה עָלָיו:

**יג** בָּא זֶה שֶׁתָּלְתָה בּוֹ וְלֹא רָצָה בָּהּ. חוֹזְרִין אֵצֶל זֶה שֶׁתָּבַע אוֹתָהּ לְיַבֵּם וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה בּוֹ. וְאוֹמְרִין לָהּ אֵין כָּאן מִי שֶׁרָצָה לְיַבֵּם אֶלָּא זֶה וּמִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת. אוֹ תִּתְיַבֵּם לוֹ אוֹ תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה כְּדִין כָּל מוֹרֶדֶת:

**יד** כָּל יְבָמָה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁדִּינָהּ שֶׁתַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם הֲרֵי זוֹ נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ אִם יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה כִּשְׁאָר כָּל הָאַלְמָנוֹת. וְכֵן אִם הָיָה יְבָמָהּ מֻכֶּה שְׁחִין אוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁאָר מוּמֵי אֲנָשִׁים חוֹלֵץ לָהּ וְנוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ. נוֹלְדוּ בָּהּ מוּמִין כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם, נִסְתַּחֲפָה שְׁדֵהוּ. אִם לֹא רָצָה לְיַבֵּם יַחֲלֹץ וְיִתֵּן כְּתֻבָּה:

**טו** יְבָמָה שֶׁנִּדְרָה הֲנָיָה מִיבָמָהּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ. אוֹ שֶׁנִּדְרָה הֲנָיָה מִכָּל הַיְהוּדִים. כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ וְתִטֹּל כְּתֻבָּתָהּ. וְאִם נָדְרָה לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ וְאִם לֹא רָצָה הֲרֵי זוֹ מוֹרֶדֶת. וְכֵן אִם נִתְכַּוְּנָה בְּנִדְרָהּ אֲפִלּוּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְיַבֵּם אוֹתָהּ אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ אֶלָּא אִם כֵּן מָרְדָה וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה:

**טז** יְבָמָה שֶׁתְּבָעָהּ הַיָּבָם לַחֲלִיצָה וְהִיא אוֹמֶרֶת אֵינִי חוֹלֶצֶת וְלֹא נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּה אֶלָּא אֵשֵׁב בְּבֵית בַּעְלִי וְכִשְׁאָר כָּל הָאַלְמָנוֹת אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ. שֶׁהֲרֵי הִקְנוּ אוֹתָהּ לְזֶה מִן הַשָּׁמַיִם. רָצָה מְיַבֵּם רָצָה חוֹלֵץ וְנוֹתֵן כְּתֻבָּה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִלּוּ אָמְרָה אֲנִי נִזּוֹנֶת מִשֶּׁלִּי וְאֵשֵׁב עֲגוּנָה כָּל יְמֵי חַיֵּי אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ. שֶׁהֲרֵי הַיָּבָם אוֹמֵר לָהּ כָּל זְמַן שֶׁאַתְּ זְקוּקָה לִי אֵין נוֹתְנִין לִי אִשָּׁה אַחֶרֶת. וַאֲפִלּוּ הָיָה נָשׂוּי אֶפְשָׁר שֶׁיִּשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת אוֹ תִּהְיֶה לוֹ מְרִיבָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מִפְּנֵי הַיְבָמָה:

**יז** יְבָמָה שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ עַל בַּעְלָהּ כְּתֻבָּה מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה אֲסוּרָה עָלָיו וַהֲרֵי הִיא מֻתֶּרֶת לַיָּבָם כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. אִם רָצָה הַיָּבָם לְיַבֵּם מְיַבֵּם וְאֵין לָהּ עָלָיו כְּתֻבָּה כְּדֶרֶךְ שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ עַל

בַּעְלָהּ. וְדִינָהּ עִם יְבָמָהּ בַּתּוֹסֶפֶת כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה עִם בַּעְלָהּ. אֲבָל אִם לֹא כָּתַב לָהּ בַּעְלָהּ כְּתֻבָּה אוֹ שֶׁמָּכְרָה לוֹ כְּתֻבָּתָהּ אוֹ מָחֲלָה אוֹתָהּ צָרִיךְ הַיָּבָם לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה כִּשְׁאָר הָאַלְמָנוֹת:

יח הַיְבָמָה קֹדֶם שֶׁיְּבוֹא עָלֶיהָ יְבָמָהּ אוֹ קֹדֶם שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ הֲרֵי הִיא אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא לְזָר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ה) "לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר". וְאִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר וּבָעַל לוֹקֶה הוּא וְהִיא וּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט. וַאֲפִלּוּ הָיוּ לוֹ כַּמָּה בָּנִים מִמֶּנָּה. וְנֶאֱסְרָה עָלָיו וְעַל יְבָמָהּ. וְיִבְמָהּ חוֹלֵץ לָהּ וְאַחַר כָּךְ תִּהְיֶה מֻתֶּרֶת לַאֲחֵרִים:

יט נִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר לֹא נֶאֱסְרָה עַל יְבָמָהּ אֶלָּא נוֹתֵן לָהּ הַזָּר שֶׁקִּדְּשָׁהּ גֵּט וִיבָמָהּ מְיַבֵּם אוֹ חוֹלֵץ. וְאִם הָיָה יְבָמָהּ כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׂא גְּרוּשָׁה תֵּצֵא מִן הַזָּר בְּגֵט כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא הַחוֹטֵא נִשְׂכָּר. וְיַחֲלֹץ לָהּ יְבָמָהּ:

כ חֲזַר הַזָּר שֶׁגֵּרְשָׁהּ מִן הָאֵרוּסִין וּנְשָׂאָהּ אַחַר שֶׁחָלַץ לָהּ יְבָמָהּ אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ. אֲבָל אִם גֵּרְשָׁהּ מִן הַנִּשּׂוּאִין וְחָזַר וּנְשָׂאָהּ אַחַר שֶׁחָלְצָה מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא דּוֹמָה לְאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁנִּשֵּׂאת וּבָא בַּעְלָהּ שֶׁהִיא אֲסוּרָה עַל זֶה וְעַל זֶה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְהַיְבָמָה שֶׁזִּנְּתָה וְהִיא זְקוּקָה לֹא נֶאֱסְרָה עַל יְבָמָהּ אֶלָּא רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם:

כא כָּל יְבָמָה שֶׁהִיא סָפֵק מִדְּבָרֶיהָם אִם יֵשׁ עָלֶיהָ זִקַּת יָבָם אוֹ אֵין עָלֶיהָ זִקַּת יָבָם. כְּגוֹן יְבָמָה שֶׁיָּלְדָה וָלָד שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁדִּינָהּ שֶׁתַּחֲלֹץ מִסָּפֵק מִדְּבָרֶיהָם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אִם הָלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר קֹדֶם חֲלִיצָה חוֹלֵץ לָהּ יְבָמָהּ וְתֵשֵׁב עִם בַּעְלָהּ. וְאִם נִתְקַדְּשָׁה לְכֹהֵן שֶׁהוּא אָסוּר בַּחֲלוּצָה אֵינוֹ חוֹלֵץ לָהּ. שֶׁאֵין אוֹסְרִין עַל זֶה אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם סָפֵק דִּבְרֵיהֶן. גֵּרְשָׁהּ הַכֹּהֵן אוֹ מֵת הָרֵי זוֹ חוֹלְצֶת וְאַחַר כָּךְ מֻתֶּרֶת לַאֲחֵרִים לְכַתְּחִלָּה:

## פרק ג

א הָאוֹמֵר זֶה בְּנִי אוֹ שֶׁאָמַר יֵשׁ לִי בָּנִים הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן וּפוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם:

ב אָמַר זֶה אָחִי אוֹ שֶׁאָמַר יֵשׁ לִי אַחִין אֵינוֹ נֶאֱמָן לֶאֱסֹר אֶת אִשְׁתּוֹ וּלְהַנִּיחָהּ זְקוּקָה לְיָבָם שֶׁהֲרֵי זֶה מִתְכַּוֵּן לְאָסְרָהּ לְאַחֵר מוֹתוֹ:

ג הָיָה מֻחְזָק שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחִין וְאָמַר בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ אֵין לִי אַחִין אֵינוֹ נֶאֱמָן. וְכֵן אִם אָמַר עַל מִי שֶׁהֶחְזַק אָחִיו אֵין זֶה אָחִי אֵינוֹ נֶאֱמָן. לֹא הָיָה מֻחְזָק בְּאַחִין וְיָצָא קוֹל שֶׁיֵּשׁ [שָׁם] עֵדִים שֶׁיֵּעִידוּ שֶׁיֵּשׁ לְבַעְלָהּ אַחִין וְהָעֵדִים בִּמְדִינָה אַחֶרֶת. אֲפִלּוּ אָמַר הוּא בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ אֵין לִי אָח הֲרֵי זוֹ חוֹשֶׁשֶׁת וְתַמְתִּין עַד שֶׁיָּבוֹאוּ הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ וְיִשְׁאֲלוּ:

ד מִי שֶׁזִּנָּה עִם אִשָּׁה בֵּין פְּנוּיָה בֵּין אֵשֶׁת אִישׁ וְנִתְעַבְּרָה וְאָמַר זֶה הָעֻבָּר מִמֶּנִּי הוּא וַאֲפִלּוּ הִיא מוֹדָה לוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּנוֹ לְעִנְיַן יָרְשָׁה הֲרֵי זֶה סָפֵק לְעִנְיַן יִבּוּם. כְּשֵׁם שֶׁזִּנְּתָה

עִם זֶה כָּךְ זִנְּתָה עִם אַחֵר. וּמֵאַיִן יוֹדֵעַ הַדָּבָר שֶׁזֶּה בְּנוֹ וַדַּאי וַהֲרֵי אֵין לוֹ חֲזָקָה. אֶלָּא לְעוֹלָם סָפֵק הוּא וּלְהַחֲמִיר דָּנִין בּוֹ וְחוֹלָצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

ה נֶאֱמָן עֵד אֶחָד לְהָעִיד לִיבָמָה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וּמִתְיַבֶּמֶת עַל פִּיו. אוֹ שֶׁמֵּת יְבָמָהּ אוֹ שֶׁנִּתַּן לְבַעְלָהּ בֵּן, לְהַתִּירָהּ לְזָר. אֲפִלּוּ עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה אוֹ עַכּוּ"ם מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ מֵעִיד בְּמִיתַת הַיָּבָם כְּמוֹ שֶׁמֵּעִיד בְּאֵשֶׁת אִישׁ לְהַתִּירָהּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת גֵּרוּשִׁין:

ו וְחָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁאֵין מְעִידוֹת זוֹ לָזוֹ שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ כָּךְ אֵין מְעִידִין לָהּ שֶׁמֵּת יְבָמָהּ. וְדִין עֵדוּת זוֹ כְּדִין אוֹתָהּ עֵדוּת לְעִנְיַן עֵדִים שֶׁמַּכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה בְּמִיתַת הַיָּבָם וּלְכָל דָּבָר:

ז שְׁתֵּי יְבָמוֹת שֶׁבָּאוּ מִמְּדִינַת הַיָּם זוֹ אוֹמֶרֶת מֵת בַּעְלִי וְזוֹ אוֹמֶרֶת מֵת בַּעְלִי. זוֹ אֲסוּרָה מִפְּנֵי בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ וְזוֹ אֲסוּרָה מִפְּנֵי בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ. שֶׁאֵין יְבִמְתָּהּ נֶאֱמֶנֶת לְהַעִיד לָהּ שֶׁמֵּת יְבָמָהּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ח הָיָה לְאַחַת מֵהֶן עֵד שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ. זוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ הָעֵד עוֹמֶדֶת בְּאִסּוּרָהּ שֶׁאֵינָהּ אֲסוּרָה מִפְּנֵי בַּעְלָהּ אֶלָּא מִפְּנֵי יְבָמָהּ. וְזוֹ שֶׁאֵין לָהּ עֵד מֻתֶּרֶת שֶׁהֲרֵי הֵעִיד הָעֵד שֶׁמֵּת יְבָמָהּ וְהִיא נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר שֶׁמֵּת בַּעְלִי:

ט הָיָה לָזוֹ בָּנִים וְלָזוֹ אֵין בָּנִים זוֹ שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים אֲסוּרָה וְזוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים מֻתֶּרֶת. הָיָה לָהֶן יָבָם אַחֵר כָּאן הֲרֵי זֶה מְיַבֵּם לִשְׁתֵּיהֶן:

י מֵת זֶה הַיָּבָם שֶׁיִּבֵּם אוֹתָן אֲסוּרוֹת לְהִנָּשֵׂא לְזָר כְּשֶׁהָיוּ בַּתְּחִלָּה. נִתְיַבְּמוּ וְנִתְגָּרְשׁוּ הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרוֹת לְזָר:

יא אַף עַל פִּי שֶׁהָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת בַּעְלִי וְתִנָּשֵׂא אוֹ תִּתְיַבֵּם אֵין הַיְבָמָה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת יְבָמִי שֶׁתִּנָּשֵׂא לְזָר הוֹאִיל וְהוּא אִסּוּר לָאו שֶׁמָּא יִהְיֶה קַל בְּעֵינֶיהָ. וְכֵן אֵין הַיָּבָם נֶאֱמָן לוֹמַר מֵת אָחִי שֶׁיְּיַבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁמָּא עֵינָיו נָתַן בָּהּ. וְאֵין הָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵתָה אֲחוֹתִי שֶׁתִּכָּנֵס לְבֵיתָהּ. וְאֵין הָאִישׁ נֶאֱמָן לוֹמַר מֵתָה אִשְׁתִּי שֶׁיִּשָּׂא אֶת אֲחוֹתָהּ עַד שֶׁיְּעִידוּ שְׁנֵי עֵדִים שֶׁמֵּתָה אֲחוֹתָהּ וְאַחַר כָּךְ תִּכָּנֵס לְבֵיתָהּ. שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ עַד אֶחָד אֶלָּא מִשּׁוּם הַתֶּרֶת עֲגוּנָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יב לְפִיכָךְ הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ וְיָבְמָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאָה וְאָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת יְבָמִי. אוֹ שֶׁאָמְרָה מֵת יְבָמִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. אֲבָל אִם הָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ בִּלְבַד וּבָאָה וְאָמְרָה נִתַּן לִי יָבָם בִּמְדִינַת הַיָּם וָמֵת. בֵּין שֶׁאָמְרָה מֵת יְבָמִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי בֵּין שֶׁאָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת הַיָּבָם שֶׁנִּתַּן לִי הֲרֵי זוֹ נֶאֱמֶנֶת שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר:

יג הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ וּבָנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאָה וְאָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנִי נֶאֱמָנֶת. שֶׁהֲרֵי הָיְתָה בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לְזָר בְּעֵת שֶׁהָלְכָה. אָמְרָה מֵת בְּנִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לְהִתְיַבֵּם וְחוֹשְׁשִׁין לְדִבְרֶיהָ וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

יד הָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ בִּלְבַד וּבָאָה וְאָמְרָה נִתַּן לִי בֵּן בִּמְדִינַת הַיָּם וָמֵת וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי נֶאֱמֶנֶת וּמִתְיַבֶּמֶת שֶׁהֲרֵי הָיְתָה בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לִיבָמָהּ בְּעֵת שֶׁהָלְכָה. אָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת הַבֵּן שֶׁנִּתַּן לִי אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לִפְטֹר עַצְמָהּ מִן הַיִּבּוּם וּמִן הַחֲלִיצָה וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

טו בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיְתָה פְּסוּלָה לְכָהֳנָה מִתְּחִלָּה כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה גְּרוּשָׁה אוֹ חֲלָלָה אוֹ שֶׁאָמְרָה בְּמַעֲרָה הָיִינוּ כְּשֶׁמֵּת. אֲבָל אִם אֵין הַדָּבָר כֵּן אֵינָהּ חוֹלֶצֶת. שֶׁמָּא תֶּחֱלֹץ וְיָבוֹא עֶדִים וְיָעִידוּ שֶׁהַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה וְהַבַּעַל מֵת תְּחִלָּה וְנִמְצֵאת חֲלִיצָה זוֹ אֵינָהּ כְּלוּם וְתִנָּשֵׂא לְכֹהֵן וְיִרְאֶה הָרוֹאֶה אוֹתָהּ שֶׁחָלְצָה וְנִשֵּׂאת לְכֹהֵן וִידָמֶה שֶׁהַחֲלוּצָה מֻתֶּרֶת לְכָהֳנָה וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ בָּעֵדִים שֶׁבָּאוּ. לְפִיכָךְ לֹא תֶּחֱלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם אֶלָּא תִּשָּׁאֵר בְּחֶזְקַת זְקוּקָה כְּשֶׁיְּצֵאָה עַד שֶׁיָּבוֹאוּ עֵדִים:

טז וְכֵן אִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרָתָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעְלֵךְ הֲרֵי זוֹ לֹא תֶּחֱלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם לְעוֹלָם עַד שֶׁיִּוָּדַע אִם יָלְדָה צָרָתָהּ אוֹ לֹא יָלְדָה. וְלָמָּה לֹא תֶּחֱלֹץ אַחַר תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים מִמִּיתַת הַבַּעַל וְתִהְיֶה מֻתֶּרֶת לְזָר עַל כָּל פָּנִים שֶׁאִם יָלְדָה צָרָתָהּ הֲרֵי נִפְטְרָה זוֹ וְאִם לֹא יָלְדָה הֲרֵי נֶחְלְצָה. גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִוָּדַע אַחַר הַחֲלִיצָה שֶׁיָּלְדָה צָרָתָהּ וְלָד שֶׁל קַיָּמָא וְנִמְצֵאת זֹאת שֶׁאֵינָהּ חֲלוּצָה וְתִנָּשֵׂא לְכֹהֵן אַחַר שֶׁנֶּחְלְצָה וְיֹאמַר הָרוֹאֶה שֶׁלֹּא יָדַע בָּעֵדִים שֶׁבָּאוּ שֶׁהַחֲלוּצָה מֻתֶּרֶת לְכֹהֵן וְיַעִיד שֶׁרָאָה אוֹתָהּ נִשֵּׂאת לְכָהֳנָה עַל פִּי בֵּית דִּין. לְפִיכָךְ אִם הָיְתָה אֲסוּרָה לְכָהֳנָה מִתְּחִלָּתָהּ הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת לְאַחַר תִּשְׁעָה וְתִנָּשֵׂא לְזָר. אֲבָל זוֹ הַצָּרָה שֶׁהָיְתָה עִם בַּעְלָהּ כְּשֶׁמֵּת תַּמְתִּין תִּשְׁעִים יוֹם כִּשְׁאָר הַיְבָמוֹת וְתַחְלֹץ אוֹ תִּתְיַבֵּם וְלֹא תָּחוּשׁ לְצָרָתָהּ שֶׁבַּמְּדִינָה הָאַחֶרֶת הוֹאִיל וְלֹא הָיָה בַּעְלָהּ עִמָּהּ בַּמְּדִינָה:

יז הָאִשָּׁה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וְהָיְתָה לָהּ חָמוֹת בִּמְדִינַת הַיָּם אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמָּא יָלְדָה חֲמוֹתָהּ וּכְבָר נִתַּן לָהּ יָבָם בִּמְדִינָה אַחֶרֶת. שֶׁלֹּא גָּזְרוּ בְּדָבָר זֶה. אֶלָּא נַעֲמִיד אוֹתָהּ עַל חֶזְקָתָהּ וַהֲרֵי הִיא מֻתֶּרֶת. וְהוּא הַדִּין לְאִשָּׁה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וְהָיָה לוֹ בֵּן בִּמְדִינָה אַחֶרֶת הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לְזָר וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא מֵת הַבֵּן אֶלָּא הַעֲמֵד אוֹתָהּ עַל חֶזְקָתָהּ:

יח יָצְאת חֲמוֹתָהּ מְעֻבֶּרֶת הֲרֵי זוֹ חוֹשֶׁשֶׁת וְלֹא תִּנָּשֵׂא לְזָר עַד שֶׁתֵּדַע מָה הָיָה סוֹף עִבּוּר חֲמוֹתָהּ שֶׁמָּא נוֹלַד לָהּ יָבָם קֹדֶם מִיתַת הַבַּעַל:

יט הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וּבְנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעְלֵךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנֵךְ וְנִשֵּׂאת וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁחֲלוּף הָיוּ הַדְּבָרִים תֵּצֵא וְהַוָּלָד כָּשֵׁר. אָמְרוּ לָהּ מֵת בְּנֵךְ וְאַחַר כָּךְ

מֵת בַּעְלָהּ וְנִתְיַבְּמָה וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁהָיוּ הַדְּבָרִים חִלּוּף תֵּצֵא וְהַוָּלָד שֶׁנּוֹלַד לִפְנֵי הַשְּׁמוּעָה אוֹ לְאַחַר הַשְּׁמוּעָה מַמְזֵר׃

## פרק ד

**א** כֵּיצַד מִצְוַת חֲלִיצָה. הַיְבָמָה הוֹלֶכֶת אַחַר הַיָּבָם בְּמָקוֹם שֶׁהוּא שָׁם וּבָאָה לַדַּיָּנִין. וְהֵן קוֹרְאִין לוֹ וְנוֹתְנִין לוֹ עֵצָה הַהוֹגֶנֶת לוֹ וְלָהּ. אִם עֵצָה טוֹבָה לְיַבֵּם יוֹעֲצִין אוֹתוֹ לְיַבֵּם. וְאִם עֵצָה טוֹבָה לַחֲלֹץ כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה הִיא יַלְדָּה וְהוּא זָקֵן אוֹ הִיא זְקֵנָה וְהוּא יֶלֶד יוֹעֲצִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ׃

**ב** וּצְרִיכִין הַדַּיָּנִין לִקְבֹּעַ מָקוֹם שֶׁיֵּשְׁבוּ בּוֹ וְאַחַר כָּךְ תַּחֲלֹץ שָׁם בִּפְנֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ז) "וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים" וְגוֹ'. לֹא נוֹעֲדוּ וְלֹא קָבְעוּ מָקוֹם אֶלָּא נִקְרוּ נִקְרָה וְנִקְרֵאת הִיא וְהוּא לִפְנֵיהֶן וְחָלְצוּ חֲלִיצָתָהּ כְּשׁוּרָה׃

**ג** וּמְלַמְּדִין אוֹתָהּ וְאֶת הַיָּבָם לִקְרוֹת עַד שֶׁהוּא וְהִיא יִהְיוּ רְגִילִין וְתִהְיֶה יְכוֹלָה לִקְרוֹת (דברים כה ז) "לֹא אָבָה" בִּנְשִׁימָה אַחַת וְאַחַר כָּךְ תֹּאמַר יַבְּמִי. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מַשְׁמַע דְּבָרֶיהָ אָבָה יַבְּמִי׃

**ד** וּמֵאַחַר שֶׁתִּהְיֶה רְגִילָה לִקְרוֹת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָרְאָה בִּנְשִׁימָה אַחַת אֵין מַקְפִּידִין עַל זֶה. אֲבָל אִם אֵינָהּ יְכוֹלָה מַרְגִּילִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתֵּדַע׃

**ה** וְהַחֲלִיצָה בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה. וּבִפְנֵי שְׁלֹשָׁה שֶׁיּוֹדְעִין לְהַקְרוֹת. וְאִם אֶחָד מִן הַשְּׁלֹשָׁה גֵּר פָּסוּל. וַאֲפִלּוּ הָיָה אָבִיו גֵּר וְאִמּוֹ יִשְׂרְאֵלִית לֹא תַּחֲלֹץ עַד שֶׁיִּהְיֶה אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרְאֵל. וּמִצְוָתָהּ בַּחֲמִשָּׁה כְּדֵי לְפַרְסֵם הַדָּבָר. וְאוֹתָן הַשָּׁנִים אֲפִלּוּ הָיוּ עַמֵּי הָאָרֶץ׃

**ו** כֵּיצַד חוֹלְצִין. מְבִיאִין לוֹ מִנְעָל שֶׁל עוֹר שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָקֵב וְאֵינוֹ תָּפוּר בְּפִשְׁתָּן וְלוֹבְשׁוֹ בְּיָמִין וְקוֹשֵׁר רְצוּעוֹתָיו עַל רַגְלוֹ. וְעוֹמֵד הוּא וְהִיא בִּפְנֵי בֵּית דִּין וּמַקְרִין לַיָּבָם בַּלְּשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ (דברים כה ז) "מֵאֵן יְבָמִי" וְגוֹ'. וְאַחַר כָּךְ מַקְרִין לַיָּבָם (דברים כה ח) "לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ". וְנוֹעֵץ רַגְלוֹ בָּאָרֶץ וְהִיא יוֹשֶׁבֶת וּפוֹשֶׁטֶת יָדָהּ בִּפְנֵי בֵּית דִּין וּמַתֶּרֶת רְצוּעוֹת הַמִּנְעָל מֵעַל רַגְלוֹ וְחוֹלֶצֶת הַמִּנְעָל וּמַשְׁלֶכֶת אוֹתוֹ לָאָרֶץ וּמְשֻׁשְׁמֶט רֹב הֶעָקֵב הֻתְּרָה הַיְבָמָה לְזָר׃

**ז** וְאַחַר כָּךְ עוֹמֶדֶת וְיוֹרֶקֶת בָּאָרֶץ כְּנֶגֶד פָּנָיו רֹק הַנִּרְאֶה לַדַּיָּנִין. שְׁמִצָּות חֲלִיצָה שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶן עוֹמְדִין בִּשְׁעַת קְרִיאָה וּבִשְׁעַת רְקִיקָה וּצְרִיכִין הַדַּיָּנִין לְרְאוֹת הָרֹק הַיּוֹצֵא מִפִּיהָ. וְאַחַר כָּךְ מַקְרִין לָהּ (דברים כה ט) "כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו" (דברים כה י) "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל"׃

**ח** הַכֹּל בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "כָּכָה" בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה. וְכָל הַיּוֹשְׁבִין שָׁם עוֹנִים אַחֲרֶיהָ (דברים כה י) "חֲלוּץ הַנָּעַל" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְצָרִיךְ שֶׁתִּתְכַּוֵּן הַיְבָמָה שֶׁתַּחֲלֹץ לוֹ וְיִתְכַּוֵּן

הוּא שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ. וְיַעֲשׂוּ מַעֲשִׂים אֵלּוּ לִשְׁמָן. וְהַסּוּמָא אֵינוֹ חוֹלֵץ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "וְיָרְקָה בְּפָנָיו" וְאֵין זֶה רוֹאֶה הָרֹק:

ט נִמְצָא סֵדֶר הַחֲלִיצָה כָּךְ הוּא. קוֹרֵאָה הִיא תְּחִלָּה (דברים כה ז) "מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְמִי". וְאַחַר כָּךְ הוּא אוֹמֵר (דברים כה ח) "לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ". וְאַחַר כָּךְ תַּחֲלֹץ. וְאַחַר כָּךְ תִּרֹק. וְאַחַר כָּךְ תִּקְרָא (דברים כה ט) "כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו" (דברים כה י) "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל":

י וְאֵין הַסֵּדֶר מְעַכֵּב אֶלָּא אִם לֹא קָרְאָה בַּתְּחִלָּה לֹא הִיא וְלֹא הוּא אוֹ שֶׁרָקְקָה וְאַחַר כָּךְ חָלְצָה אוֹ שֶׁקָּרְאָה וְאַחַר כָּךְ רָקְקָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה:

יא וְלָמָּה לֹא תַּחֲזֹר וְתָרֹק עַל הַסֵּדֶר שֶׁמָּא יֹאמְרוּ רְקִיקָה לְבַדָּהּ אֵינָהּ כְּלוּם וְאֵינָהּ פּוֹסֶלֶת מִן הָאַחִין:

יב חָלְצָה בִּלְבַד וְלֹא קָרְאָה וְלֹא רָקְקָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁחָלְצָה וְקָרְאָה וְלֹא רָקְקָה אוֹ שֶׁחָלְצָה וְרָקְקָה וְלֹא קָרְאָה שֶׁחֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה:

יג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ יְכוֹלִין לְדַבֵּר שֶׁהֲרֵי הֵן רְאוּיִין לִקְרוֹת. אֲבָל אִלֶּמֶת אוֹ אִלֵּם אֵינָן חוֹלְצִין וְאִם חָלְצוּ חֲלִיצָתָן פְּסוּלָה. וְאֵינָן כְּחֵרֵשׁ וְחֵרֶשֶׁת שֶׁחָלְצוּ שֶׁלֹּא עָשׂוּ כְּלוּם. לְפִי שֶׁהַחֵרֵשׁ אוֹ הַחֵרֶשֶׁת אֵינָן בְּנֵי דַּעַת:

יד רָקְקָה בִּלְבַד שֶׁלֹּא חָלְצָה וְלֹא קָרְאָה. אוֹ שֶׁרָקְקָה וְקָרְאָה וְלֹא חָלְצָה הֲרֵי זוֹ כַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה. קָרְאָה הִיא וְהוּא וְלֹא חָלְצָה וְלֹא רָקְקָה לֹא עָשָׂה כְּלוּם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ". שֶׁהַמַּעֲשֶׂה שֶׁהוּא הַחֲלִיצָה וְהָרְקִיקָה הוּא שֶׁמּוֹעִיל אֲבָל הַקְּרִיאָה אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת וְאֵינָהּ מוֹעֶלֶת:

טו חָלְצָה וְרָקְקָה וְקָרְאָה וְהֵם יוֹשְׁבִין אוֹ מַטִּין עַל צִדֵּיהֶן. אוֹ שֶׁהָיָה שְׂרוֹךְ הַנַּעַל קָשׁוּר עַל שׁוֹקוֹ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה. אוֹ שֶׁחָלְצָה בִּפְנֵי שִׁלְשָׁה עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁאֵינָן יוֹדְעִין לְהַקְרוֹת. וְכֵן הַסּוּמָא שֶׁחָלַץ. חֲלִיצָתוֹ כְּשֵׁרָה:

טז חָלְצָה בַּלַּיְלָה אוֹ שֶׁחָלְצָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם אוֹ בִּפְנֵי שִׁלְשָׁה וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל. אוֹ שֶׁהָיָה הַמִּנְעָל קָשׁוּר לְמַעְלָה מִן הָאַרְכֻּבָּה. אוֹ שֶׁהִתִּיר הוּא וְשָׁמְטָה הִיא אוֹ שֶׁהִתִּירָה הִיא וְשָׁמַט הוּא. אוֹ שֶׁנִּתְכַּוְּנָה הִיא וְלֹא נִתְכַּוֵּן הוּא. אוֹ שֶׁנִּתְכַּוֵּן הוּא וְלֹא נִתְכַּוְּנָה הִיא. וְכֵן קְטַנָּה שֶׁחָלְצָה לְגָדוֹל. חֲלִיצָתָן פְּסוּלָה. וְכֵן אִם חָלְצָה בִּפְנֵי יָחִיד וַאֲפִלּוּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וּבַלַּיְלָה הֲרֵי זוֹ חֲלִיצָה פְּסוּלָה. אֲבָל חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁחָלְצוּ וְכָל הַחוֹלֵץ לְמִי שֶׁהִיא פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם אֵינָהּ חֲלִיצָה:

יז יָבָם שֶׁרָגְלוֹ הַיְמָנִית חֲתוּכָה אֵינוֹ חוֹלֵץ בִּשְׂמֹאל וְאִם חָלְצָה מֵעַל שְׂמֹאלוֹ חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. הָיְתָה רַגְלוֹ עֲקֵמָה לְאָחוֹר אוֹ הֶפּוּכָה עַל צַדָּהּ אוֹ שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ עַל רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹת

רַגְלָיו הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חוֹלֵץ שֶׁהַחוֹלֵץ צָרִיךְ לִנְעֹץ עֲקֵבוֹ בָּאָרֶץ וְזֶה אֵינוֹ יָכוֹל. וְאִם חָלְצָה לְמִי שֶׁרַגְלוֹ כָּךְ הֲרֵי חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה:

יח וְיֵשׁ מָה שֶׁיְּדֵיהֶן חֲתוּכוֹת חוֹלֶצֶת לְכַתְּחִלָּה וַאֲפִלּוּ בְּשִׁנֵּיהֶן שֶׁלֹּא נֶאֱמַר וְחָלְצָה בְּיָדָהּ. חָלְצָה בְּמִנְעָל שֶׁל בֶּגֶד אֵינָהּ חֲלִיצָה. אֲבָל אִם חָלְצָה בְּמִנְעָל שֶׁאֵין לוֹ עָקֵב. אוֹ שֶׁהָיָה תָּפוּר בְּפִשְׁתָּן. אוֹ שֶׁהָיָה מִנְעָל שֶׁל שֵׂעָר אוֹ שֶׁל סִיב אוֹ שֶׁל שַׁעַם אוֹ שֶׁל עֵץ. אוֹ שֶׁהָיָה מִנְעָל גָּדוֹל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַלֵּךְ בּוֹ אוֹ קָטָן שֶׁאֵינוֹ חוֹפֶה אֶת רֹב רַגְלוֹ. אוֹ מִנְעָל פָּרוּם שֶׁאֵינוֹ חוֹפֶה רֹב הָרֶגֶל אוֹ נִפְחַת שֶׁאֵין מְקַבֵּל רֹב הָרֶגֶל. חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה:

יט חָלְצָה בְּסַנְדָּל שֶׁל עֵץ וּמְחֻפֶּה עוֹר אוֹ הָיְתָה קַרְקָעִיתוֹ עוֹר וּלְחָיָיו שֶׁל שֵׂעָר. אוֹ שֶׁחָלְצָה סַנְדָּל שֶׁל שְׁמֹאל מֵעַל רַגְלוֹ הַיְמָנִית. אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה הַמִּנְעָל שֶׁלּוֹ אוֹ (שֶׁלֹּא) הָיָה גָּדוֹל שֶׁיָּכוֹל לְהַלֵּךְ בּוֹ. אוֹ קָטָן שֶׁחוֹפֶה אֶת רֹב רַגְלוֹ אוֹ נִפְרָם שֶׁחוֹפֶה אֶת רֹב הָרֶגֶל אוֹ נִפְחַת שֶׁמְּקַבֵּל רֹב הָרֶגֶל. חֲלִיצָתוֹ כְּשֵׁרָה:

כ סַנְדָּל הַמֻּסְגָּר וְהַמֻּחְלָט וְשֶׁל עַכּוּ"ם שֶׁמַּנִּיחִין אוֹתוֹ בְּרַגְלֵי הַצּוּרָה לֹא תַּחֲלֹץ בּוֹ. וְאִם חָלְצָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה. אֲבָל סַנְדָּל שֶׁל תִּקְרֹבֶת עַכּוּ"ם וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת. אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה לְמֵת שֶׁיִּקְבֹּר בּוֹ. אִם חָלְצָה בּוֹ חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ עוֹמֵד לְהַלֵּךְ בּוֹ:

כא קְרֻעָה הַמִּנְעָל מֵעַל רַגְלוֹ אוֹ שֶׁשְּׁרָפַתּוּ אוֹ שֶׁהָיָה לָבוּשׁ שְׁתֵּי מִנְעָלִין וְחָלְצָה הָעֶלְיוֹן אַף עַל פִּי שֶׁקְּרֻעָה הַתַּחְתּוֹן עַד שֶׁנִּתְגַּלְתָּה רַגְלוֹ הֲרֵי זוֹ חֲלִיצָה פְּסוּלָה:

כב יְבָמָה שֶׁאָכְלָה שׁוּם אוֹ גַּרְגִּיר וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן מִדְּבָרִים שֶׁמַּרְבִּין אֶת הָרֹק וְהָיָה הָרֹק זָב מִפִּיהָ אֵינוֹ כְּלוּם עַד שֶׁיִּהְיֶה הָרֹק מַעֲצָמוֹ:

כג רְקָקָה דָּם אוֹ שֶׁהָיָה שׁוֹתֶת מִפִּיהָ אֵינוֹ כְּלוּם. וְאִם מָצְצָה וְרִקְּקָה כְּשֵׁר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְדָם שֶׁנִּמְצָץ בְּלֹא צַחְצוּחֵי רֹק. רְקָקָה וּקְלָטָתּוּ הָרוּחַ קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לִכְנֶגֶד פָּנָיו כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה אֲרֻכָּה וְהוּא קָצָר אֵינוֹ כְּלוּם. וְאִם אַחַר שֶׁהִגִּיעַ לְנֶגֶד פָּנָיו אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לָאָרֶץ כְּשֵׁר. וְכֵן אִם לֹא רָאוּ הַדַּיָּנִין הָרֹק כְּשֶׁיָּצָא מִפִּיהָ כָּשֵׁר:

כד חֲלִיצָה מֻטְעֵית פְּסוּלָה. כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁאָמְרוּ לוֹ חֲלֹץ לָהּ וּבְכָךְ אַתָּה כּוֹנְסָהּ. אוֹ שֶׁאָמְרוּ לוֹ חֲלֹץ לָהּ שֶׁזּוֹ מִצְוָה הִיא וְאֵינָהּ מַפְסֶדֶת עָלֶיךָ כְּלוּם וְאִם תִּרְצֶה אַחַר כָּךְ לְיַבֵּם תְּיַבֵּם וְכֵיוֹצֵא בְּדָבָרִים אֵלּוּ פְּסוּלָה. אֲבָל אִם הִטְעוּהוּ וְאָמְרוּ לוֹ חֲלֹץ לָהּ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לְךָ מָאתַיִם זוּז אוֹ עַל תְּנַאי כָּךְ וְכָךְ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתְנָה וְלֹא נִתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה שֶׁהֲרֵי נִתְכַּוֵּן לַחֲלֹץ לָהּ:

כה הַמּוֹסֵר מוֹדָעָא עַל הַחֲלִיצָה חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה. לְפִיכָךְ רָאוּי לַדַּיָּנִין לוֹמַר לוֹ לְבַטֵּל הַמּוֹדָעָא כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין בְּגֵט. לְחָצוּהוּ יִשְׂרְאֵלִים וְהִכּוּהוּ עַד שֶׁחָלַץ אִם כַּדִּין עָשׂוּ חֲלִיצָתוֹ

כְּשֵׁרָה. וְאִם שֶׁלֹּא כַּדִּין עָשׂוּ כְּגוֹן שֶׁהָיוּ הֶדְיוֹטוֹת אוֹ שֶׁטָּעוּ חָלִיצָתוֹ פְּסוּלָה. וְאִם הָעֲכוּ"ם אֲנָסוּהוּ מֵעַצְמָן. אִם הָיָה הַדִּין נוֹתֵן שֶׁיְּחַלֵּץ חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה. וְאִם שֶׁלֹּא כַּדִּין אֵינָהּ חֲלִיצָה:

**כו** כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ אֵינָהּ חֲלִיצָה אוֹ לֹא עָשָׂה כְּלוּם אוֹ אֵינָהּ כְּלוּם הֲרֵי הִיא כְּאִלּוּ לֹא נֶחְלְצָה לוֹ וְלֹא נֶאְסְרוּ עָלָיו קְרוֹבוֹתֶיהָ וְלֹא נִפְסְלָה מִן הַכְּהֻנָּה וּמֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם. וְכָל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה נֶאֶסְרוּ עָלָיו קְרוֹבוֹתֶיהָ וְנִפְסְלָה מִן הַכְּהֻנָּה וְנֶאֶסְרָה עַל הָאַחִין וְאֵינָהּ מִתְיַבֶּמֶת וְאֵינָהּ מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא לָזָר עַד שֶׁתַּחֲלֹץ חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה:

**כז** עֶבְרָה וְנִשֵּׂאת הֲרֵי זֶה חוֹלֵץ לָהּ חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה וְהִיא תַּחַת בַּעְלָהּ וְאֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ:

**כח** יְבָמָה שֶׁגְּדָלָה בֵּין הָאַחִין הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא חָלְצָה לְאֶחָד מֵהֶן בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וְנִפְסְלָה עֲלֵיהֶן. אֲבָל אִם רְאִינוּהָ שֶׁחָלְצָה נַעֲלוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן נִפְסְלָה שֶׁמָּא נִתְכַּוְּנָה לַחֲלִיצָה וּצְרִיכָה חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה לְהַתִּירָהּ לָזָר:

**כט** גֵּט חֲלִיצָה שֶׁאָנוּ כּוֹתְבִין לָהּ אֵינוֹ אֶלָּא מַעֲשֶׂה בֵּית דִּין כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בְּיָדָהּ רְאָיָה שֶׁנֶּחְלְצָה וְאֵין הַדַּיָּנִין חוֹלְצִין אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין. לְפִיכָךְ מִי שֶׁרָאָה זֹאת שֶׁנֶּחְלְצָה כּוֹתְבִין לָהּ גֵּט חֲלִיצָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן מַכִּירִין שָׁזוֹ הִיא בַּת פְּלוֹנִי וְאֵשֶׁת פְּלוֹנִי וְשֶׁזֶּה שֶׁחָלַץ לָהּ אָחִיו הוּא. שֶׁהֲרֵי הַדַּיָּנִין שֶׁחָלְצָה בִּפְנֵיהֶם הִכִּירוּ זֶה וְאַחַר כָּךְ חָלְצָה:

**ל** וזהו נוסח גט חליצה שנהגו בו העם: בְּיוֹם פְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ לְיֶרַח פְּלוֹנִי שְׁנַת כָּךְ וְכָךְ לִבְרִיאַת עָלְמָא לְמִנְיָנָא דְּרַגְיִלְנָא לְמִימְנֵי בָּהּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אֲנַחְנָא דַּיָּנֵי דְּמִקָּצָתְנָא חֲתִימִין לְתַתָּא בְּמוֹתַב תְּלָתָא כַּחֲדָא הַוֵינָא יָתְבִין בְּבֵי דִּינָא וְסָלִיקָא לָקֳדָמָנָא פְּלוֹנִית בַּרַת פְּלוֹנִי אַרְמְלָתָא דְּפְלוֹנִי. וְקָרֵבַת לָקֳדָמָנָא גְּבַר חַד דְּשָׁמֵיהּ פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי. וְכֵן אָמְרָה לָנָא פְּלוֹנִית דָּא. פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי דְּנָא אָחוּהָ דְּפְלוֹנִי בַּעְלֵי מֵאֲבוּהָ הֲוָה דַּהֲוֵינָא נְסִיבָא לֵיהּ וְשָׁכִיב וְחַיֵּי לְרַבָּנָן וּלְכָל יִשְׂרָאֵל שָׁבַק. וּבַר וּבָרַת יָרִית וּמַחְסִין וּמוֹקִים שְׁמָא בְּיִשְׂרָאֵל לֹא שָׁבַק. וְהַדִּין פְּלוֹנִי אֲחוֹהִי חָזֵי לְיִבּוּמֵי יָתֵי. כְּעַן רַבָּנָן אָמְרוּ לֵיהּ אִי צָבֵי לְיִבּוּמֵי יָתֵי יְיַבֵּם וְאִי לֹא יִטְלַע לִי רַגְלֵיהּ דִּימִינָא קָדֶמֵיכוֹן וְאַשְׁרֵי סֵינֵיהּ מֵעַל רַגְלֵיהּ וְאֵרֹק בְּאַנְפּוֹהִי. וְאִשְׁתְּמוֹדַעְנוּהוּ לְפְלוֹנִי דְּנָא דַּאֲחוֹהִי דְּפְלוֹנִי מִיתְנָא מֵאֲבוּהִי הוּא וַאֲמַרְנָא לֵיהּ אִי צָבִית לְיִבּוּמֵי יָתָהּ יַבֵּם וְאִי לֹא אַטְלַע לָהּ קָדֶמָנָא רַגְלָךְ דִּימִינָא וְתִשְׁרֵי סֵינָךְ מֵעַל רַגְלָךְ וְתֵרֹק בְּאַנְפָּךְ. וְעָנִי וְאָמַר לָנָא לֵית אֲנָא צָבֵי לְיִבּוּמֵי יָתָהּ. מִיַּד אַקְרִינוּהָ לִפְלוֹנִית דָּא מֵאַן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְמִי. וְאַף לְהַאי פְּלוֹנִי אַקְרִינוּהוּ לֵיהּ לֹא חָפְצְתִּי לְקַחְתָּהּ. וְאַטְלַע לָהּ רַגְלֵיהּ דִּימִינָא וְשָׁרֵת סֵינֵיהּ מֵעַל רַגְלֵיהּ וְרָקַת בְּאַנְפּוֹהִי רֹקָא דְּאִיתְחֲזִי לָנָא מִפּוּמָהּ עַל אַרְעָא. וְתוּב אַקְרִינוּהָ לִפְלוֹנִית דָּא כְּכָה יֵעָשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל. וַאֲנַחְנָא דַּיָּנֵי וְכָל דְּהַווּ יָתְבִין קָדֶמָנָא עָנֵינָן בַּתְרֵיהּ חֲלוּץ הַנָּעַל

חֲלוּץ הַנָּעַל חֲלוּץ תְּלַת זְמָנִין. וּמִדְּאִיתְעֲבִיד עֲבָדָא דָּא קָרֵמָנָא שָׁרִינוּהָ לְפָלוֹנִית דָּא לְמֶהֱךְ לְהִתְנַסְּבָא לְכָל מַאן דְּתִצְבֵּי וְאִינַשׁ לֹא יִמְחֶה בְּיָדָהּ מִן יוֹמָא דְּנָן וּלְעָלַם. וּבְעִית מִנָּא פְּלוֹנִית דָּא גִּטָּא דַּחֲלִיצוּתָא דָּא וּכְתַבְנָא וַחֲתַמְנָא וְיַהֲבְנָא לָהּ לְזִכּוּ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל. פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי עֵד. פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי עֵד:

**לא** וּמְעִידִין עָלָיו שְׁלֹשָׁה אוֹ שְׁנַיִם מִן הַשְּׁלֹשָׁה אוֹ שְׁנַיִם שֶׁרָאוּ הַחֲלִיצָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן הַדַּיָּנִין שֶׁחָלְצָה בְּפָנֵיהֶן כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וַאֲפִלּוּ אִשָּׁה אוֹ עֶבֶד אוֹ קָטָן שֶׁהוּא מַכִּיר וְנָבוֹן נֶאֱמָנִין לוֹמַר זֶה פְּלוֹנִי אָחִי פְּלוֹנִי וְזוֹ הִיא יְבִמְתּוֹ וְחוֹלְצִין עַל פִּיהֶן. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר עֵדָיוֹת שֶׁל תּוֹרָה בֵּין לְעֵדוּת מָמוֹן בֵּין לְעֵדוּת אִסּוּר. שֶׁזֶּה דָּבָר הֶעָשׂוּי לְהִגָּלוֹת הוּא אֶפְשָׁר לֵידַע אֲמִתַּת הַדָּבָר שֶׁלֹּא מִפִּיהֶן כְּעִנְיָן שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסוֹף הִלְכוֹת גֵּרוּשִׁין. וְאִם רָצָה הַיָּבָם לְיַבֵּם מְקַדֵּשׁ וּמְיַבֵּם וְכוֹתֵב לָהּ כְּתֻבָּה כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּ:

**לב** וזהו נוסח כתובת יבמין שנהגו העם: בְּיוֹם פְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ לְיֶרַח פְּלוֹנִי שְׁנַת כָּךְ וְכָךְ לְמִנְיַן פְּלוֹנִי לְמִנְיָנָא דְּרָגִילְנָא לְמִימְנֵי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אֵיךְ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי אָתָא לְקָדָמָנָא וְכֵן אָמַר לָנָא. אָחִי דְּמִן אַבָּא שָׁכִיב וְחַיֵּי לְרַבָּנָן וּלְכָל יִשְׂרָאֵל שָׁבַק. וּבַר וּבְרַת יָרִית וּמַחְסִין וּמוֹקִים שְׁמָא בְּיִשְׂרָאֵל לֹא שָׁבַק. וְשָׁבַק הַהִיא אִתְּתָא דִּשְׁמָהּ פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי וְחָזֵי לִי מִן אוֹרַיְתָא לְיַבּוּמֵי יָתָהּ כְּדִכְתִיב בְּסֵפֶר אוֹרַיְתָא דְּמשֶׁה יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ. וּצְבִיאַת פְּלוֹנִית דָּא וְאִתְיַבְּמַת לְפְלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי יְבָמָהּ לְאוֹקוֹמֵי שְׁמָא בְּיִשְׂרָאֵל כְּדִכְתִיב וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְגוֹ'. וְכָתַב לָהּ פְּלוֹנִי יְבָמָהּ לִפְלוֹנִית יְבִמְתֵּיהּ כֶּסֶף זוּזֵי מָאתָן דְּחָזוּ לָהּ דַּהֲווּ כְּתִיבִין בִּכְתֻבָּתָהּ דְּכָתַב לָהּ בַּעְלָהּ קַדְמָאָה וְאוֹסִיף לָהּ מִדִּילֵיהּ כָּךְ וְכָךְ וְדָא נְדוּנְיָא דְּהַנְעָלַת לֵיהּ וְכוּ' כִּשְׁאָר טָפְסֵי כְּתֻבּוֹת:

**לג** טופס הכתובה: בְּיוֹם פְּלוֹנִי כוּ'. אֵיךְ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי אָמַר לִפְלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי בְּתֻלְתָּא כַּלְתָּא הֲוֵי לִי לְאִנְתּוּ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל וַאֲנָא בְּמֵימַר דִּשְׁמַיָּא אֶפְלַח וְאוֹקִיר וַאֲסוֹבַר וְאֵיזוֹן וַאֲפַרְנֵס וְאֶכְסֵי יָתִיכִי כְּהִלְכוֹת גֻּבְרִין יְהוּדָאִין דְּמוֹקְרִין וּמְסוֹבְרִין וְזָנִין וּמְפַרְנְסִין וּמְכַסְּיִן יָת נְשֵׁיהוֹן בְּקִשְׁטָא. וְיָהִיבְנָא לֵיכִי מֹהַר בְּתֻלַּיכִי כֶּסֶף זוּזֵי מָאתָן דְּאִינּוּן מְזוּזֵי כַּסְפָּא כ"ה דְּחָזוּ לֵיכִי מִדְּאוֹרַיְתָא וּמְזוֹנַיכִי וּכְסוּתַיכִי וְסִפּוּקֵיכִי. וּמֵעַל עָלַיכִי כְּאוֹרַח כָּל אַרְעָא. וּצְבִיאַת פְּלוֹנִית דָּא וַהֲוַת לֵיהּ לְאִנְתּוּ לִפְלוֹנִי דְּנָא. וְרָצָה וְהוֹסִיף לָהּ תּוֹסֶפֶת עַל עִקַּר כְּתֻבָּתָהּ עַד מִשְׁלַם כָּךְ וְכָךְ וְדָא נְדוּנְיָא דְּהַנְעָלַת לֵיהּ כָּךְ וְכָךְ הַכֹּל נִתְקַבֵּל חָתָן זֶה וּבָא לְיָדוֹ וְנַעֲשָׂה בְּרְשׁוּתוֹ וְזַקַף הַכֹּל עַל עַצְמוֹ כְּמִלְוֶה וּרְשׁוּ. וְכֵן אָמַר לָנָא פְּלוֹנִי חָתְנָא דָּנָא אַחֲרָיוּת כְּתֻבְתָּא כְּלָא עִקַּר כְּתֻבָּה וּנְדוּנְיָא וְתוֹסֶפֶת וּשְׁאָר תְּנָאֵי כְּתֻבָּה קַבָּלִית עֲלַי וְעַל יְרָתַי בַּתְרָאֵי וְעַל כָּל שְׁפַר אָרַג נְכְסִין וְקִנְיָנִין דְּאִית לִי תְּחוֹת [וְכָל] שְׁמַיָּא דְּקַנָּאי וּדְעָתִיד אֲנָא לְמִיקְנָה מִמְּקַרְקְעֵי וּמִמְּטַלְטְלֵי אַגַּב מְקַרְקְעֵי כֻּלְּהוֹן יְהוֹן אַחֲרָאִין וְעַרְבָאִין לִכְתֻבָּה דָּא כְּלָא עִקַּר וּנְדוּנְיָא

וְתוֹסֶפֶת לְאִתְפָּרְעָא מִנְּהוֹן בְּחַיֵּי וּבָתַר מוֹתִי וַאֲפִלּוּ מִגְּלִימָא דְּעַל כַּתְפָּאי. וְקָנְינָן מִפְּלוֹנִי דָּא מִכָּל מַאי דְּכְתִיב וּמְפָרֵשׁ לְעֵילָא קְנָיָן שָׁלֵם דְּלֹא כְּאַסְמַכְתָּא וּדְלָא כְּטוֹפְסָא דִּשְׁטָרֵי אֶלָּא כְּחָזָק וּכְחֵמֶר כָּל שִׁטְרֵי כְּתֻבּוֹת הַנּוֹהֲגוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וְכַהֲגֵן וּכְתִקְּנוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל וְחָתַמְנוּ עַל שְׁטַר כְּתֻבָּה זוֹ בַּזְּמַן הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְהַכֹּל בָּרִיר וְשָׁרִיר וְקַיָּם׃

לד וְאִם הָיְתָה כְּתֻבַּת אַלְמָנָה כּוֹתֵב פְּלוֹנִית אַלְמָנְתָא. וְאִם הָיְתָה כְּתֻבַּת גְּרוּשָׁה כּוֹתֵב פְּלוֹנִית הַגְּרוּשָׁה. וְכֵן אִם הָיְתָה שְׁבוּיָה כּוֹתֵב פְּלוֹנִית הַשְּׁבוּיָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בָּהּ כֹּהֵן. וְכוֹתֵב וְיָהִיבְנָא לֵיכִי מֹהַרֵיכִי כָּסֶף זוּזֵי מֵאָה דְּאִינּוּן מְזוּזֵי כַּסְפָּא תְּרֵיסַר וּפַלְגָּא דְּחָזוּ לֵיכִי וְכוּ׳׃

לה כְּשֶׁכּוֹתְבִין גֵּט יְבָמִין אוֹ כְּתֻבַּת יְבָמִין מְשַׁרְטֵט מְקוֹם הַפְּסוּקִים. שֶׁאָסוּר לִכְתֹּב שְׁלֹשׁ תֵּבוֹת בְּלֹא שִׁרְטוּט. וְיִבָּמָה שֶׁחָלְצָה מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא בְּיוֹם חֲלִיצָתָהּ שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתַּשְׁלִים תִּשְׁעִים יוֹם׃

## פרק ה

א הַיְבָמָה שֶׁנָּתַן לָהּ הַיָּבָם גֵּט כְּרִיתוּת פְּסָלָהּ וּפָסַל אֶת צָרוֹתֶיהָ עָלָיו וְעַל שְׁאָר הָאַחִין שֶׁהֲרֵי נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁחָלַץ לָהּ. וְאֵין הַגֵּט מוֹעִיל בְּיִבָּמָה אֶלָּא מִדִּבְרֵיהֶן הוֹאִיל וְהַגֵּט מְגָרֵשׁ אֵשֶׁת אִישׁ. וְכָל גֵּט שֶׁפּוֹסֵל אִשְׁתּוֹ מִן הַכְּהֻנָּה פּוֹסֵל אֶת יְבִמְתּוֹ מִן הַיִּבּוּם וְאֵינָהּ מֻתֶּרֶת לְזָר עַד שֶׁיְּחֻלַּץ לָהּ׃

ב הַמַּאֲמָר אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ קוֹנֶה בִּיבָמָה קְנָיָן גָּמוּר וְאֵינָהּ נַעֲשֵׂית בּוֹ אֵשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט וְאֵינָהּ נִתֶּרֶת לְזָר אֶלָּא בַּחֲלִיצָה׃

ג כֵּיצַד. הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לִבְעֹל צָרִיךְ לִכְתֹּב לָהּ גֵּט שֶׁהֲרֵי נִתְקַדְּשָׁה לוֹ. וְצָרִיךְ לַחֲלֹץ לָהּ כְּדֵי לְהַתִּירָהּ לְזָר. שֶׁאֵין הַיִּבָּמָה נִתֶּרֶת לְזָר אֶלָּא אַחַר בְּעִילַת הַיָּבָם אוֹ אַחַר חֲלִיצָה. אֲבָל הַגֵּט פּוֹסְלָהּ לְיִבּוּם וְאֵינוֹ מַתִּירָהּ לְזָר. וְהַמַּאֲמָר אֵינוֹ קוֹנֶה בָּהּ קְנָיָן גָּמוּר כְּמוֹ הַבְּעִילָה׃

ד נָתַן מַאֲמָר לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְנָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ מַה שֶּׁעָשָׂה הֲרֵי בִּטְּלוֹ וְהַתִּירָהּ. וְיֵרָאֶה לִי שֶׁלֹּא הַתִּירָהּ אֶלָּא לְאָחִיו אֲבָל זֶה שֶׁנָּתַן הַגֵּט אֲסוּרָה הִיא לוֹ׃

ה נָתַן גֵּט לְזִקָּתוֹ [וְלֹא לְמַאֲמָרוֹ] פְּסָלָהּ עָלָיו וְעַל שְׁאָר הָאַחִין כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וּצְרִיכָה גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וַחֲלִיצָה לְהַתִּירָהּ לְזָר׃

ו הַמַּאֲמָר שֶׁנִּתַּן לִיבָמָה תְּחִלָּה וְלֹא קָדְמוֹ דָּבָר אַחֵר וְלֹא נַעֲשָׂה אַחֲרָיו דָּבָר אַחֵר אֶלָּא שֶׁבָּעַל אוֹתָהּ זֶה שֶׁנָּתַן לָהּ הַמַּאֲמָר הוּא הַנִּקְרָא מַאֲמָר כָּשֵׁר. וְאִם קָדְמוֹ גֵּט אוֹ חֲלִיצָה בֵּין מִיָּבָם זֶה בֵּין מִיָּבָם אַחֵר בֵּין בָּהּ בֵּין בְּצָרָתָהּ. וְכֵן אִם קָדְמָתוּ בְּעִילָה בְּצָרָתָהּ בֵּין מִמֶּנּוּ

בֵּין מֵאֶחָיו. אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה אַחֲרָיו גֵּט אוֹ חֲלִיצָה בֵּין בָּהּ בֵּין בְּצָרָתָהּ בֵּין מִמֶּנּוּ בֵּין מֵאֶחָיו. אוֹ שֶׁבָּעַל אוֹ נָתַן מַאֲמָר אַחֵר לְצָרָתָהּ בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו. אוֹ שֶׁנָּתַן לָהּ אָחִיו מַאֲמָר אַחֵר אוֹ בְּעָלָהּ הֲרֵי זֶה נִקְרָא מַאֲמָר פָּסוּל. בֵּין הַמַּאֲמָר שֶׁקִּדְּמוּהוּ הַמַּעֲשִׂים הָאֵלּוּ בֵּין הַמַּאֲמָר שֶׁנִּתְאַחֲרוּ אַחֲרָיו:

ז כֵּיצַד. נָתַן גֵּט אוֹ חָלַץ לִיבְמָתוֹ וְחָזַר וְנָתַן מַאֲמָר לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו. אוֹ שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ אוֹ נָתַן לָהּ מַאֲמָר וְחָזַר וְנָתַן לָהּ מַאֲמָר אַחֵר לְצָרָתָהּ בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו. אוֹ שֶׁנָּתַן מַאֲמָר לִיבְמָתוֹ וְחָזַר אָחִיו וְנָתַן לָהּ מַאֲמָר אַחֵר אוֹ בְּעָלָהּ הֲרֵי זֶה מַאֲמָר פָּסוּל בֵּין הַמַּאֲמָר הָרִאשׁוֹן בֵּין הַמַּאֲמָר הָאַחֲרוֹן:

ח נִמְצֵאתָ לָמֵד שֶׁהַמַּאֲמָר בֵּין שֶׁקִּדְּמוֹ מַאֲמָר אַחֵר אוֹ גֵּט אוֹ חֲלִיצָה אוֹ בְּעִילָה. בֵּין שֶׁקִּדֵּם הַמַּאֲמָר לְאֶחָד מֵאֵלּוּ. הֲרֵי זֶה מַאֲמָר פָּסוּל. חוּץ מִן הַנּוֹתֵן מַאֲמָר וּבָעַל בְּעִילָה אַחַר הַמַּאֲמָר שֶׁזּוֹ הִיא כְּהִלְכָתָהּ:

ט הַבְּעִילָה שֶׁבּוֹעֵל הַיָּבָם אֶת יְבִמְתּוֹ תְּחִלָּה אוֹ אַחַר מַאֲמָרוֹ בָּהּ וְלֹא קָדְמָה דָּבָר אַחֵר נִקְרֵאת בְּעִילָה כְּשֵׁרָה. וְאִם קָדְמָה מַאֲמָר מֵאֶחָיו אוֹ גֵּט בֵּין מִמֶּנּוּ בֵּין מֵאֶחָיו בֵּין בָּהּ בֵּין בְּצָרָתָהּ. אוֹ שֶׁקָּדְמָה מַאֲמָר בְּצָרָתָהּ בֵּין מִמֶּנּוּ בֵּין מֵאֶחָיו הֲרֵי זוֹ נִקְרֵאת בְּעִילָה פְּסוּלָה:

י הַחֲלִיצָה שֶׁחוֹלֵץ הַיָּבָם לִיבְמָתוֹ תְּחִלָּה אִם לֹא קָדְמָה דָּבָר אַחֵר נִקְרֵאת חֲלִיצָה מְעֻלָּה. וְאִם קָדְמָה גֵּט אוֹ מַאֲמָר בֵּין מִיָּבָם זֶה בֵּין מֵאֶחָיו בֵּין בָּהּ בֵּין בְּצָרָתָהּ הֲרֵי זוֹ נִקְרֵאת חֲלִיצָה פְּחוּתָה:

יא יְבָמוֹת רַבּוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד כֵּיוָן שֶׁנִּבְעֲלָה אַחַת מֵהֶן בְּעִילָה כְּשֵׁרָה אוֹ נֶחְלְצָה חֲלִיצָה מְעֻלָּה הֻתְּרוּ הַכֹּל וְנִסְתַּלְּקָה זִקַּת הַיָּבָם מֵעֲלֵיהֶן. וְאִם נִבְעֲלָה אַחַת מֵהֶן בְּעִילָה פְּסוּלָה אוֹ נִתַּן לָהּ מַאֲמָר פָּסוּל נֶאֱסְרוּ כֻּלָּן לְיִבּוּם וּצְרִיכָה גֵּט זוֹ שֶׁנִּבְעֲלָה אוֹ שֶׁנִּתַּן לָהּ מַאֲמָר. וּצְרִיכָה חֲלִיצָה [וְכֻלָּן] אַחַת מֵהֶן לְהַתִּירָן לָזָר. שֶׁאֵין זִקַּת הַיִּבּוּם מִסְתַּלֶּקֶת בִּבְעִילָה פְּחוּתָה:

יב נֶחְלְצָה אַחַת מֵהֶן חֲלִיצָה פְּחוּתָה הֻתְּרָה לְהִנָּשֵׂא לְזָר זוֹ שֶׁנֶּחְלְצָה אֲבָל צָרָתָהּ אֲסוּרָה עַד שֶׁתַּחֲלֹץ גַּם הִיא אוֹ עַד שֶׁיַּחְלְצוּ כָּל הָאַחִין לְרִאשׁוֹנָה שֶׁנֶּחְלְצָה הַחֲלִיצָה הַפְּחוּתָה. שֶׁאֵין חֲלִיצָה פְּחוּתָה מְסַלֶּקֶת זִקַּת יִבּוּם מִבַּיִת זֶה עַד שֶׁתַּחֲזֹר עַל כָּל הָאַחִין אוֹ עַד שֶׁתַּחֲלֹץ כָּל אַחַת מֵהֶן:

יג כָּל יְבָמָה שֶׁנִּבְעֲלָה לִיבָמָה בֵּין בְּעִילָה כְּשֵׁרָה בֵּין בְּעִילָה פְּסוּלָה. וַאֲפִלּוּ בְּעָלָהּ אַחַר שֶׁחָלַץ לָהּ בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו בֵּין לְשֵׁם אִישׁוּת בֵּין לְשֵׁם יַבָּמוּת. וַאֲפִלּוּ בָּעַל צָרָתָהּ אַחַר שֶׁבָּעַל בְּעִילָה כְּשֵׁרָה בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו. הֲרֵי זוֹ צְרִיכָה גֵּט שֶׁהֲרֵי נַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ

בַּבְּעִילָה. וְכֵן כָּל יְבָמָה שֶׁנִּתַּן לָהּ מַאֲמָר בֵּין מַאֲמָר כָּשֵׁר בֵּין מַאֲמָר פָּסוּל הֲרֵי זוֹ צָרִיכָה גֵּט מִפְּנֵי הַמַּאֲמָר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְאַחַר כָּךְ יָסוּר אִסּוּר הַמַּאֲמָר:

**יד** כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁאֵין הַגֵּט דּוֹחֶה הַיְבָמָה דְּחִיָּה גְּמוּרָה וְכֵן הַמַּאֲמָר אֵינוֹ קוֹנֶה בָּהּ קִנְיָן גָּמוּר. אֲבָל הַבְּעִילָה קוֹנָה קִנְיָן גָּמוּר. וְהַחֲלִיצָה דּוֹחָה אוֹתָהּ דְּחִיָּה גְּמוּרָה. לְפִיכָךְ גֵּט אַחַר גֵּט בִּיבָמָה אוֹ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר מוֹעִיל. אֲבָל בְּעִילָה אַחַר בְּעִילָה וַחֲלִיצָה אַחַר חֲלִיצָה אֵין הָאַחֲרוֹנָה מוֹעֶלֶת כְּלוּם. וְכֵן גֵּט אוֹ חֲלִיצָה אַחַר הַבְּעִילָה אֵינָהּ כְּלוּם:

**טו** כֵּיצַד. יָבָם שֶׁנָּתַן גֵּט לִיבְמָתוֹ וְחָזַר וְנָתַן גֵּט לְצָרָתָהּ הֲרֵי זֶה אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁתֵּיהֶן. וְכֵן שְׁנֵי יְבָמִין שֶׁנָּתְנוּ שְׁנֵי גִּטִּין לִיבְמָה אַחַת זֶה אַחַר זֶה הֲרֵי זוֹ כִּגְרוּשָׁה לִשְׁנֵיהֶן וּשְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְאֶחָד מֵהֶן חוֹלֵץ. וְכֵן אִם נָתַן גֵּט לִיבְמָתוֹ וְחָזַר וְנָתַן אָחִיו גֵּט לְצָרָתָהּ כָּל אֶחָד אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת זוֹ שֶׁנָּתַן לָהּ הַגֵּט. וְכֵן אִם נָתְנוּ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אֲבָל הַיָּבָם שֶׁחָלַץ לִיבְמָתוֹ וְחָזַר וְחָלַץ לְצָרָתָהּ בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו. וְכֵן שְׁתֵּי יְבָמִין שֶׁחָלְצוּ זֶה אַחַר זֶה לִיבָמָה אַחַת אֵין חֲלִיצָה אַחֲרוֹנָה כְּלוּם וְאֵין הַחוֹלֵץ אוֹתָהּ בָּאַחֲרוֹנָה אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ. שֶׁזֶּה כְּחוֹלֵץ לִשְׁאָר הַנָּשִׁים שֶׁאֵין לוֹ עֲלֵיהֶן זִקָּה:

**טז** וְכֵן הַבּוֹעֵל יְבִמְתּוֹ וְחָזַר בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו וְחָלַץ לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ אֵין חֲלִיצָה זוֹ כְּלוּם. וְכֵן אִם חָזַר אָחִיו וְנָתַן גֵּט לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ אֵינוֹ כְּלוּם. חָזַר אָחִיו וְנָתַן לָהּ מַאֲמָר אוֹ בָּעַל לֹא עָשָׂה כְּלוּם מֵאַחַר שֶׁבָּעַל אָחִיו תְּחִלָּה קָנָה קִנְיָן גָּמוּר וְאֵין הַקִּדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּאֵשֶׁת אִישׁ. אֲבָל אִם נָתַן מַאֲמָר לְצָרָתָהּ אוֹ בָּעַל צָרָתָהּ צְרִיכָה גֵּט מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

**יז** שְׁנֵי יְבָמִין שֶׁיִּבְּמוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבֵּית אֶחָד וְלֹא נוֹדַע מִי יִבֵּם תְּחִלָּה שְׁנֵיהֶן יוֹצִיאוּ בְּגֵט וְיִתְּרוּ לְזָרִים וַאֲסוּרוֹת לַיְבָמִין. לְפִיכָךְ רָאוּבֵן שֶׁהָיָה בִּירוּשָׁלַיִם וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים אַחַת בְּעַכּוֹ וְאַחַת בְּצוֹר וְשִׁמְעוֹן אָחִיו בְּעַכּוֹ וְלֵוִי אָחִיו בְּצוֹר וְשָׁמְעוּ שֶׁמֵּת רָאוּבֵן הַדִּין נוֹתֵן שֶׁלֹּא יְיַבֵּם אֶחָד מֵהֶן עַד שֶׁיִּוָּדַע מָה עָשָׂה אָחִיו שֶׁמָּא קָדַם וְיִבֵּם. קָדַם אֶחָד מֵהֶן וְיִבֵּם אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁאָחִיו יִבֵּם תְּחִלָּה. רָצָה הָאֶחָד לַחֲלֹץ קוֹדֶם שֶׁיִּוָּדַע מֶה עָשָׂה אָחִיו אֵין מוֹנְעִין אוֹתוֹ:

**יח** יָבָם קָטָן בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד בִּיאָתוֹ כְּמַאֲמָר מִן הַגָּדוֹל שֶׁאֵינוֹ קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר. וּמַאֲמָר בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד אִם נָתְנוּ בַּתְּחִלָּה מוֹעִיל וַהֲרֵי הוּא פּוֹסֵל בּוֹ עַל הַגָּדוֹל אֲבָל אִם נָתְנוּ בַּסּוֹף אֵינוֹ כְּלוּם. וְגִטּוֹ וַחֲלִיצָתוֹ אֵינָם כְּלוּם בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בַּסּוֹף:

**יט** כֵּיצַד. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ אוֹ שֶׁנָּתַן לָהּ מַאֲמָר תְּחִלָּה פְּסָלָהּ עַל שְׁאָר אַחִין. אֲבָל אִם עָשָׂה הַגָּדוֹל מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וְחָזַר בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וְנָתַן לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ מַאֲמָר לֹא עָשָׂה כְּלוּם וְלֹא פְּסָלָהּ עַל אָחִיו הַגָּדוֹל. חָזַר בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד

וּבָא עָלֶיהָ אוֹ עַל צָרָתָהּ אַחַר מַאֲמַר אָחִיו הַגָּדוֹל פְּסָלָהּ עַל הַגָּדוֹל כִּשְׁנֵי גְּדוֹלִים שֶׁעָשׂוּ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

כ בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וְחָזַר אָחִיו הַגָּדוֹל וּבָא עָלֶיהָ אוֹ חָלַץ אוֹ נָתַן גֵּט לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ הֲרֵי זֶה פְּסָלָהּ עַל הַקָּטָן. וְכֵן אִם חָזַר הַקָּטָן וּבָא עַל צָרָתָהּ אוֹ בָּא אָחִיו הָאַחֵר שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד עָלֶיהָ אוֹ עַל צָרָתָהּ נִפְסְלָה עָלָיו כְּדִין כָּל מַאֲמָר וּמַאֲמָר׃

כא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וְהִגְדִּיל וְלֹא בָּא עָלֶיהָ מִשֶּׁהִגְדִּיל צָרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. גֵּט מִפְּנֵי בִּיאָתוֹ שֶׁהִיא כְּמַאֲמָר וַחֲלִיצָה לְהַתִּירָהּ לְזָר שֶׁהֲרֵי לֹא נִבְעֲלָה בְּעֵילָה שֶׁקּוֹנָה קִנְיָן גָּמוּר. וְאִם בָּא עָלֶיהָ מִשֶּׁהִגְדִּיל הֲרֵי זוֹ צְרִיכָה גֵּט בִּלְבַד׃

כב אֶחָד בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. וְאֶחָד בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְלֹא נוֹלְדוּ בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר׃

כג קְטַנָּה שֶׁרְאוּיָה לְמָאן. וְהַחֵרֶשֶׁת. אַף עַל פִּי שֶׁקְּדוּשֵׁי שְׁתַּיִּהֶן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שְׁנֵי מִינֵי קִדּוּשִׁין הֵן. קְטַנָּה יֵשׁ לָהּ קִדּוּשִׁין כְּדֵי שֶׁלֹּא יִנָּהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר. וְקִדּוּשֶׁיהָ תְּלוּיִין עַד שֶׁתַּגְדִּיל. וְחֵרֶשֶׁת תִּקְנוּ לָהּ נְשׂוֹאִין כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשָּׁאֵר פְּנוּיָה לְעוֹלָם. לְפִיכָךְ אִם הָיוּ כָּל הַיְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד קְטַנּוֹת אוֹ חֵרְשׁוֹת בִּיאָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת אֶת כֻּלָּן׃

כד הָיְתָה אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת קְטַנָּה אֵין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת אֶת צָרָתָהּ. וְכֵיצַד תַּקָּנָתָן. מְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן וְכוֹנֵס אֶת הַחֵרֶשֶׁת. וְאִם רָצָה לְגָרְשָׁהּ כּוֹתֵב לָהּ גֵּט אַחַר שֶׁיָּבוֹא עָלֶיהָ וְתֵתֵּר לָזָר׃

כה הָיְתָה אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת בִּיאַת הַפִּקֵּחַת אוֹ חֲלִיצָתָהּ פּוֹטֶרֶת הַחֵרֶשֶׁת. וְאֵין בִּיאַת הַחֵרֶשֶׁת פּוֹטֶרֶת הַפִּקֵּחַת שֶׁאֵין קִדּוּשֶׁיהָ אֶלָּא מִדִּבְרֵיהֶן. וְכֵן גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה בִּיאַת הַגְּדוֹלָה אוֹ חֲלִיצָתָהּ פּוֹטֶרֶת הַקְּטַנָּה וְאֵין בִּיאַת הַקְּטַנָּה פּוֹטֶרֶת אֶת הַגְּדוֹלָה׃

כו הָיוּ שְׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת הָרְאוּיוֹת לְמָאן וּבָא הַיָּבָם עַל אַחַת מֵהֶן וְחָזַר וּבָא אוֹ הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַשְּׁנִיָּה לֹא פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנָה. אֲבָל מְלַמְּדִין אֶת הַשְּׁנִיָּה שֶׁתְּמָאֵן וְיִקַּיֵּם זֶה יְבִמְתּוֹ הַקְּטַנָּה שֶׁנִּבְעֲלָה תְּחִלָּה׃

כז וְכֵן הַדִּין בִּקְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת שֶׁבָּא הַיָּבָם תְּחִלָּה עַל הַקְּטַנָּה וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת לֹא פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה וְהַחֵרֶשֶׁת צְרִיכָה גֵּט. שֶׁבִּיאַת הַקְּטַנָּה מְעֲלָה מִבִּיאַת הַחֵרֶשֶׁת. שֶׁהַקְּטַנָּה רְאוּיָה לְאַחַר זְמַן. לְפִיכָךְ יְקַיֵּם הַקְּטַנָּה שֶׁנִּבְעֲלָה תְּחִלָּה׃

כח בָּא הַיָּבָם תְּחִלָּה עַל הַחֵרֶשֶׁת וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַקְּטַנָּה פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת. וּמְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן וְהַחֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט׃

כט הָיוּ אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. בָּא הַיָּבָם עַל הַפִּקֵּחַת וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת לֹא פָּסַל אֶת הַפִּקֵּחַת וְהַחֵרֶשֶׁת צְרִיכָה גֵּט. בָּא הַיָּבָם עַל הַחֵרֶשֶׁת וְחָזַר הוּא אוֹ אָחִיו וּבָא עַל הַפִּקֵּחַת פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת. וְהַחֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט. וְהַפִּקֵּחַת בְּגֵט וּבַחֲלִיצָה:

ל הָיוּ גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה וּבָא עַל הַגְּדוֹלָה וְחָזַר הוּא אוֹ אָחִיו וּבָא עַל הַקְּטַנָּה לֹא פָּסַל הַגְּדוֹלָה וּמְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמַאֵן. בָּא עַל הַקְּטַנָּה וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַגְּדוֹלָה. מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמַאֵן וְיקַיֵּם הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּעִילָתָהּ קוֹנָה קִנְיָן גָּמוּר:

## פרק ו

א יֵשׁ אַחִין שֶׁרְאוּיִין לְיִבּוּם אוֹ לַחֲלִיצָה. וְיֵשׁ אַחִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לֹא לְיִבּוּם וְלֹא לַחֲלִיצָה וְאֵין לָהֶן זִקָּה כְּלָל אֶלָּא יְבִמְתּוֹ מֻתֶּרֶת לְזָר. וְיֵשׁ אַחִין שֶׁרְאוּיִין לַחֲלִיצָה וְאֵינָן רְאוּיִין לְיִבּוּם. וְיֵשׁ אַחִין שֶׁהֵן רְאוּיִין לְיִבּוּם וְאֵינָן רְאוּיִין לַחֲלִיצָה:

ב וְאֵלּוּ הֵם שֶׁאֵין לָהֶן זִקָּה כְּלָל. סְרִיס חַמָּה וְאַנְדְּרוֹגִינוּס מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לֵילֵד וְלֹא הָיָה לָהֶן שְׁעַת הַכּשֶׁר:

ג וְאֵלּוּ מְיַבְּמִין וְלֹא חוֹלְצִין. הַחֵרֵשׁ וְהַשּׁוֹטֶה וְהַקָּטָן מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לַחֲלֹץ. וּכְשֶׁיִּבֵּם הַחֵרֵשׁ אֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם שֶׁבְּעִילָתוֹ עוֹשָׂה אוֹתָהּ אֵשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה וְאֵין גֵּרוּשָׁיו גֵּרוּשִׁין גְּמוּרִין. וּבֶן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁיִּבֵּם אֵינוֹ יָכוֹל לְגָרֵשׁ עַד שֶׁיַּגְדִּיל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ד וְאֵלּוּ חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. הַסְּפֵקוֹת כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה סָפֵק עֶרְוָה עַל אָחִיו. וּפְצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן מִמִּיני הַסֵּרוּס. וְהַזָּקֵן בְּיוֹתֵר שֶׁתָּשַׁשׁ כֹּחוֹ וְכָשַׁל. וְאִם בָּעַל סְרִיס אָדָם קָטָן שֶׁהָרֵי הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּשֶׁר וּמוֹצִיא בְּגֵט מִפְּנֵי שֶׁהוּא אָסוּר לָבוֹא בַּקָּהָל. וְהַטֻּמְטוּם חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. וְאִם נִקְרַע וְנִמְצָא זָכָר רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם. וּשְׁאָר הָאַחִין אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַבְּמִין:

ה יֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיוֹת לַחֲלִיצָה אוֹ לְיִבּוּם. וְיֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁאֵינָן רְאוּיוֹת לֹא לַחֲלִיצָה וְלֹא לְיִבּוּם וְאֵין עֲלֵיהֶן זִקָּה כְּלָל וּמֻתָּרוֹת לְהִנָּשֵׂא לְזָר. וְיֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיוֹת לַחֲלִיצָה אֲבָל לֹא לְיִבּוּם. וְיֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיוֹת לְיִבּוּם אֲבָל לֹא לַחֲלִיצָה:

ו וְאֵלּוּ שֶׁמִּתְיַבְּמוֹת וְלֹא חוֹלְצוֹת. הַחֵרֶשֶׁת וְהַשּׁוֹטָה וְהַקְּטַנָּה לְפִי שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לִקְרוֹת וּלְהָבִין. וְאִם רָצָה הַיָּבָם לְגָרֵשׁ הַחֵרֶשֶׁת בְּגֵט אַחַר שֶׁיִּבְעֹל אוֹתָהּ הֲרֵי זֶה מְגָרֵשׁ:

ז וְאֵלּוּ שֶׁחוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. אִסּוּרֵי לְאוִין וְהַשְּׁנִיּוֹת וְאִסּוּרֵי עֲשֵׂה כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. וְכָל אִשָּׁה שֶׁהִיא סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת שֶׁמָּא יִפְּגַע בְּעֶרְוָה. שֶׁאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁגֵּרְשָׁהּ אָסוּרָה עָלָיו מִשּׁוּם עֶרְוָה. אֲבָל מִי שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת לְאָחִיו בִּסְפֵק קִדּוּשִׁין הֲרֵי הִיא כִּשְׁאָר

כָּל הַיְּבָמוֹת וְחוֹלָצֹת אוֹ מִתְיַבְּמֹת שֶׁאֵין כָּאן דָּבָר לָחוּשׁ לוֹ. וְכֵן אֵשֶׁת הַחֵרֵשׁ וּזְקֵנָה וַעֲקָרָה הֲרֵי הֵן כִּשְׁאָר כָּל הַיְּבָמוֹת. רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם. שֶׁזְּקֵנָה וַעֲקָרָה הָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכּשֶׁר:

ח וְאֵלּוּ הֵן שֶׁהֵן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. אֵשֶׁת סְרִיס חַמָּה וְאַנְדְּרוֹגִינוּס וְאֵשֶׁת הַשּׁוֹטֶה וְאֵשֶׁת הַקָּטָן וְאֵילוֹנִית וּמִי שֶׁהִיא עֶרְוָה. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ו) "וְלֹא יָמֵחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל" פָּרַט לִסְרִיס חַמָּה וְאַנְדְּרוֹגִינוּס שֶׁשְּׁמָם מָחוּי הוֹאִיל וְאֵינָן רְאוּיִין לְיַלֵּד מִתְּחִלַּת בְּרִיָּתָן הֲרֵי הֵן כְּמִין בִּפְנֵי עַצְמוֹ. (דברים כה ו) "וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד" פָּרַט לְאֵילוֹנִית שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְיַלֵּד מִתְּחִלַּת בְּרִיָּתָהּ. (דברים כה ה) "לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת" פָּרַט לְאֵשֶׁת שׁוֹטֶה וְקָטָן מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם אִישׁוּת כְּלָל. (דברים כה ה) "וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה" פָּרַט לְעֶרְוָה שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ לְקוּחִין:

ט כֵּיצַד. יְבָמָה שֶׁהִיא עֶרְוָה עַל יְבָמָהּ כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אוֹ אִמָּהּ אוֹ בִּתָּהּ הֲרֵי זוֹ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם וְאֵין לוֹ עָלֶיהָ זִקָּה כְּלָל שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ה) "וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ". מִי שֶׁרְאוּיָה לְלִקּוּחִין וְקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ הִיא זְקוּקָה לְיָבָם:

י הָיְתָה הַיְּבָמָה אֲסוּרָה עַל יְבָמָהּ אִסּוּר לָאו אוֹ אִסּוּר עֲשֵׂה אוֹ שֶׁהָיְתָה שְׁנִיָּה הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וּמִפְּנֵי מָה צְרִיכָה חֲלִיצָה מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ לִקּוּחִין הוֹאִיל וְקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהֶן הֲרֵי הֵן זְקוּקוֹת לְיָבָם. וּמִן הַדִּין הָיָה שֶׁיִּתְיַבְּמוּ שֶׁהַיִּבּוּם מִצְוַת עֲשֵׂה וְכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה יָבֹא עֲשֵׂה וְיִדָּחֶה אֶת לֹא תַּעֲשֶׂה. אֲבָל חֲכָמִים גָּזְרוּ שֶׁלֹּא יִתְיַבְּמוּ חַיָּבֵי לָאוִין וְלֹא שְׁנִיּוֹת גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָבוֹא עָלֶיהָ פַּעַם שְׁנִיָּה וַהֲרֵי בִּיאָתָהּ אֲסוּרָה וְאֵין שָׁם מִצְוָה שֶׁאֵין מִצְוֹת עֲשֵׂה אֶלָּא בִּיאָה רְאשׁוֹנָה בִּלְבַד. לְפִיכָךְ אִם עָבַר וּבָעַל יְבָמְתּוֹ הָאֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם לָאו אוֹ מִשּׁוּם עֲשֵׂה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁנִיָּה הֲרֵי זֶה קָנָה קִנְיַן גָּמוּר וּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט וְהִיא וְכָל צָרוֹתֶיהָ מֻתָּרוֹת לְזָר שֶׁהֲרֵי נִפְטְרוּ:

יא וְיָבְמָה שֶׁהִיא אַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין וּבָא עָלֶיהָ כֹּהֵן גָּדוֹל לֹא נִפְטְרָה צָרָתָהּ שֶׁאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה אֶת לֹא תַּעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה. וְהוֹאִיל וְלֹא קָנָה מִן הַתּוֹרָה קִנְיַן גָּמוּר לֹא הֻתְּרָה צָרָתָהּ לְזָר עַד שֶׁתַּחֲלֹץ:

יב הָיְתָה הַיְּבָמָה עֶרְוָה עַל בַּעְלָהּ. כְּגוֹן שֶׁעָבַר אוֹ טָעָה וְלָקַח אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו וְנָפְלָה לִפְנֵי אָחִיו. אֵין זוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ וְאֵינָהּ לֹא בַּת יְבוּם וְלֹא בַּת חֲלִיצָה. וְאִם הָיְתָה לָהּ צָרָה חוֹלֶצֶת [אוֹ] מִתְיַבֶּמֶת. וְאִם הָיְתָה זוֹ שֶׁהִיא עֶרְוָה עַל הַבַּעַל מֻתֶּרֶת לַיָּבָם וְרָצָה הַיָּבָם לִשָּׂא אוֹתָהּ וּלְיַבֵּם צָרָתָהּ הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ:

יג הָיְתָה הַיְּבָמָה אֲסוּרָה עַל בַּעְלָהּ מִשּׁוּם לָאו אוֹ מִשּׁוּם עֲשֵׂה אוֹ שֶׁהָיְתָה שְׁנִיָּה לַבַּעַל וְלֹא הָיְתָה אֲסוּרָה עַל הַיָּבָם מִצַּד אֵלּוּ הַצְּדָדִים הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לַיָּבָם. חוּץ מִמַּחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת וּמֵת שֶׁהִיא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְכֵן יְבָמָה שֶׁהִיא סְפֵק עֶרְוָה עַל הַיָּבָם אוֹ סְפֵק

עֶרְוָה עַל בַּעְלָהּ הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. לְפִיכָךְ מִי שֶׁקִּדֵּשׁ אִשָּׁה בִּסְפֵק קִדּוּשִׁין וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא אֲחוֹתָהּ וְנָפְלָה לוֹ לְיִבּוּם שֶׁהִיא סְפֵק אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וּמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט מִסְפֵּק וּשְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת עָלָיו. יְבִמְתּוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְפֵק עֶרְוָה וַאֲרוּסָתוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְפֵק קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ שֶׁהִיא כִּשְׁנַיִם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

**יד** מִי שֶׁמֵּת אָחִיו וְהִנִּיחַ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲסוּרָה עָלָיו מִשּׁוּם עֶרְוָה וְהַשְּׁנִיָּה אֵינָהּ עֶרְוָה. כְּשֵׁם שֶׁהָעֶרְוָה פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם כָּךְ צָרָתָהּ פְּטוּרָה וְלֹא נָפְלָה לוֹ זִקָּה כְּלָל עַל בַּיִת זֶה. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו" בַּיִת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִקּוּחִין בְּאֵי זֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה הוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו זִקָּה. וּבַיִת שֶׁמְּקָצָתוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לִבְנוֹתוֹ שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ בָּהּ לִקּוּחִין אֵינוֹ בּוֹנֶה אֲפִלּוּ מִקְצָתוֹ שֶׁהוּא מֻתָּר. וְנִמְצֵאת צָרַת הָעֶרְוָה עֶרְוָה עָלָיו מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ עָלֶיהָ זִקָּה:

**טו** לְפִיכָךְ רְאוּבֵן שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת עֶרְוָה עַל שִׁמְעוֹן וּשְׁתֵּיהֶן רְאוּיוֹת לְלֵוִי אֵין לְשִׁמְעוֹן זִקָּה עַל בַּיִת זֶה וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן תַּחַת זִקַּת לֵוִי. יִבֵּם לֵוִי הָאַחַת מֵהֶן שֶׁהִיא צָרַת עֶרְוָה שֶׁל שִׁמְעוֹן וְהָיְתָה לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וּמֵת לֵוִי וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לִפְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם מִשִּׁמְעוֹן. הָאַחַת מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה צָרַת עֶרְוָה וְהַשְּׁנִיָּה מִפְּנֵי שֶׁהִיא צָרָתָהּ. וְכֵן הַדִּין בְּצָרַת צָרָתָהּ עַד סוֹף הָעוֹלָם. שֶׁכָּל אִשָּׁה שֶׁאֵין לוֹ עָלֶיהָ זִקָּה בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם:

**טז** וְכֵן אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ הוֹאִיל וְאֵין לוֹ עָלֶיהָ זִקָּה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ה) "כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו" עַד שֶׁיֵּשְׁבוּ שְׁנֵיהֶם בָּעוֹלָם הֲרֵי זוֹ עֶרְוָה עָלָיו לְעוֹלָם מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח וּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ:

**יז** כֵּיצַד. רְאוּבֵן שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אִשָּׁה וְנָפְלָה לִפְנֵי שִׁמְעוֹן וְאַחַר שֶׁמֵּת רְאוּבֵן נוֹלַד לֵוִי. בֵּין שֶׁנּוֹלַד לֵוִי קֹדֶם שֶׁיִּבֵּם לָהּ שִׁמְעוֹן בֵּין שֶׁנּוֹלַד אַחַר שֶׁיִּבְּמָהּ. הֲרֵי אֵשֶׁת רְאוּבֵן עֶרְוָה עַל לֵוִי לְעוֹלָם. לְפִיכָךְ אִם מֵת שִׁמְעוֹן וְנָפְלָה זוֹ וְצָרָתָהּ לִפְנֵי לֵוִי שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם:

**יח** עָשָׂה שִׁמְעוֹן מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ אֵשֶׁת רְאוּבֵן וּמֵת קֹדֶם שֶׁיִּכְנֹס אוֹתָהּ הֲרֵי לֵוִי חוֹלֵץ לְצָרָתָהּ וְלֹא מְיַבֵּם. שֶׁאֵין הַמַּאֲמָר קוֹנֶה בַּיְבָמָה קִנְיָן גָּמוּר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

**יט** אִשָּׁה שֶׁזִּנְּתָה תַּחַת בַּעְלָהּ בְּרָצוֹן וּבָעֲדִים וּמֵת קֹדֶם שֶׁיִּגָּרְשֶׁנָּה וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם הֲרֵי הִיא פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. וְכֵן צָרָתָהּ כְּאִלּוּ הָיְתָה עֶרְוָה עַל הַיָּבָם מִפְּנֵי שֶׁטֻּמְאָה כְּתוּבָה בָּהּ כַּעֲרָיוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה יג יד) "וְהִיא נִטְמָאָה". אֲבָל סוֹטָה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ קֹדֶם שֶׁיַּשְׁקֶנָּה מֵי הַמָּרִים אוֹ שֶׁאֵינָהּ בַּת שְׁתִיָּה אֶלָּא בַּת גֵּרוּשִׁין הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְאִם הָיְתָה לָהּ צָרָה הֲרֵי צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת:

כ וְכֵן שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבֵּית אֶחָד שֶׁהָיְתָה הָאַחַת מֵהֶן שְׁנִיָּה עַל הַיָּבָם אוֹ מֵחַיָּבֵי לָאוִין אוֹ מֵחַיָּבֵי עֲשֵׂה אוֹ אֵילוֹנִית הֲרֵי צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. אֲבָל הַחוֹלֵץ לִיבְמָתּוֹ וְהָלְכָה אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ אוֹ אִמָּהּ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְפָנָיו. כְּשֵׁם שֶׁקִּרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ אֲסוּרָה עָלָיו כָּךְ צָרָתָהּ אֲסוּרָה. וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן כִּשְׁנֵיּוֹת לוֹ וְחוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. וּמִפְּנֵי מָה אָסְרוּ צָרַת קִרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ. מִפְּנֵי שֶׁמִּתְחַלֶּפֶת בְּצָרַת חֲלוּצָתוֹ:

כא שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבֵּית אֶחָד שֶׁהָאַחַת מֵהֶן עֶרְוָה עַל הַיָּבָם וַהֲרֵי הָעֶרְוָה אֵילוֹנִית. צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. הוֹאִיל וְהָאֵילוֹנִית אֵינָהּ בַּת יִבּוּם וַחֲלִיצָה הֲרֵי זוֹ כְּמִי שֶׁאֵינָהּ. וְנָפְלָה זִקָּתוֹ עַל צָרָתָהּ בְּלִבַד. וְכֵן אִם גֵּרֵשׁ אֲחִיו אֶת הָעֶרְוָה אוֹ מֵאֲנָה בּוֹ קֹדֶם שֶׁיָּמוּת. אוֹ שֶׁמֵּתָה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו. הֲרֵי צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. וְאֵין אוֹמְרִין הוֹאִיל וְנַעֲשֵׂית צָרָה לְעֶרְוָה שָׁעָה אַחַת תֵּאָסֵר לְעוֹלָם. שֶׁאֵין הַצָּרָה אֲסוּרָה עַד שֶׁתִּהְיֶה צָרַת עֶרְוָה בִּשְׁעַת נְפִילָה לְיִבּוּם:

כב הָיְתָה זוֹ שֶׁהִיא עֶרְוָה עַל הַיָּבָם מְקֻדֶּשֶׁת לְאָחִיו שֶׁמֵּת בְּסָפֵק אוֹ מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ בְּסָפֵק. אוֹ שֶׁהָיְתָה קְטַנָּה הָרְאוּיָה לְמָאֵן וְלֹא מֵאֲנָה בְּאָחִיו בְּחַיָּיו. אַף עַל פִּי שֶׁמֵּאֲנָה בַּיָּבָם צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

כג הָלְכָה צָרַת עֶרְוָה וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת הָעֶרְוָה אֵילוֹנִית. תֵּצֵא הַצָּרָה מִבַּעְלָהּ וּמִיבָמָהּ וּצְרִיכָה גֵּט מִבַּעְלָהּ וַחֲלִיצָה מִיבָמָהּ כְּדֵי לְהַתִּירָהּ לַשּׁוּק:

כד יֵבֶם הַיָּבָם הַצָּרָה מִפְּנֵי שֶׁדִּמּוּ שֶׁהָעֶרְוָה אֵילוֹנִית וְנִמְצֵאת הָעֶרְוָה שֶׁאֵינָהּ אֵילוֹנִית תֵּצֵא מִיבָמָהּ בְּגֵט וְהַוָּלָד מַמְזֵר:

כה שְׁלֹשָׁה אַחִין. שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאֶחָד מֵהֶן נָשׂוּי נָכְרִית. מֵת הַנָּשׂוּי נָכְרִית וְאַחַר כָּךְ מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת. הֲרֵי הַנָּכְרִית חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת מִפְּנֵי שֶׁהִיא צָרַת אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בְּזִקַּת אְחִיו שֶׁמֵּת אַחֲרוֹן. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִלּוּ גֵּרֵשׁ אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ אַחַר שֶׁמֵּת הַנָּשׂוּי נָכְרִית וּמֵת הַמְגֹרָשׁ הֲרֵי הַנָּכְרִית חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת הוֹאִיל וְנַעֲשֵׂית צָרַת אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בְּזִקָּה שָׁעָה אַחַת. שֶׁאִם תִּתְיַבֵּם שֶׁמָּא יָבֹא לְיַבֵּם אוֹתָהּ. וְאֲפִלּוּ לֹא גֵּרֵשׁ זֶה שֶׁמֵּת אַחֲרוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ:

כו וּמִפְּנֵי מָה לֹא גָּזְרוּ דָּבָר זֶה בַּנְּשׂוּאִין שֶׁהֲרֵי צָרַת עֶרְוָה בַּנְּשׂוּאִין אִם גֵּרֵשׁ אֶת הָעֶרְוָה וּמֵת צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת לַיָּבָם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מִפְּנֵי שֶׁאִסּוּר צָרַת הָעֶרְוָה בַּנְּשׂוּאִין יָדוּעַ לַכֹּל וְאֵינָן בָּאִין לְהַתִּיר הַצָּרָה אִם לֹא גֵּרֵשׁ הָעֶרְוָה. וְאִסּוּר צָרַת עֶרְוָה בְּזִיקָה אֵינוֹ יָדוּעַ לַכֹּל וּבָאִין לְהַתִּיר הַצָּרָה וַאֲפִלּוּ לֹא נִתְגָּרְשָׁה הָעֶרְוָה:

כז שְׁלֹשָׁה אַחִין נְשׂוּאִין שְׁלֹשׁ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת. מֵת אֶחָד מֵהֶן וְעָשָׂה הַשֵּׁנִי מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וּמֵת קֹדֶם שֶׁיִּכְנֹס וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לִפְנֵי הַיָּבָם הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. מִפְּנֵי שֶׁבַּעֲלַת הַמַּאֲמָר עָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין. וְנִמְצֵאת כְּאִלּוּ הִיא אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים. וְדָרְשׁוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ (דברים כה ה) "אֵשֶׁת הַמֵּת" וְלֹא אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים. לְפִיכָךְ כָּל אִשָּׁה שֶׁעָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וְכֵן צָרָתָהּ. וְאִסּוּרָן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

כח וּמִפְּנֵי מָה לֹא יַחֲלֹץ לְבַעֲלַת הַמַּאֲמָר שֶׁעָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין וְיַיבֵּם צָרָתָהּ. גְּזֵרָה שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד אַחַת חוֹלֶצֶת וְאַחַת מִתְיַבֶּמֶת. וּלְפִיכָךְ אָסְרוּ אַף צָרָתָהּ:

כט עָשָׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וְנָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וּמֵת חָזְרָה לְהֶתֵּרָהּ. שֶׁהַמַּאֲמָר שֶׁאֲסָרָהּ הֲרֵי בִּטְּלוֹ. וְרָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם:

ל בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וּמֵת כְּשֶׁהוּא קָטָן וְנָפְלָה פַּעַם שְׁנִיָּה לִפְנֵי אֲחִיו הַגָּדוֹל הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. שֶׁבִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּמַאֲמָר מִן הַגָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְנִמְצָא עָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין:

לא מִי שֶׁחֲצָיָהּ שִׁפְחָה וְחֲצָיָהּ בַּת חוֹרִין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְרֹאשׁוֹבֵן וְנִשְׁתַּחְרְרָה וְחָזְרָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְשִׁמְעוֹן וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם מִתְיַבֶּמֶת לְלֵוִי וְאֵינָהּ אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים. אִם קִדּוּשֵׁי רְאוּבֵן קִדּוּשִׁין אֵין קִדּוּשֵׁי שִׁמְעוֹן כְּלוּם. וְאִם קִדּוּשֵׁי שִׁמְעוֹן קִדּוּשִׁין אֵין קִדּוּשֵׁי רְאוּבֵן כְּלוּם:

## פרק ז

א שְׁנַיִם מִן הָאַחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם וְלֹא נוֹדַע אֵי זֶה מֵהֶם מֵת רִאשׁוֹן. הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְיַבֵּם שְׁתֵּיהֶן וַהֲרֵי זִקָּה נָפְלָה עַל שְׁתֵּיהֶן שְׁתֵּיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. וַאֲפִלּוּ הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אָסוּרָה עַל הַיָּבָם מִשּׁוּם שְׁנִיָּה אוֹ מֵחַיָּבֵי עֲשֵׂה אוֹ מֵחַיָּבֵי לָאוִין הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. אֲבָל אִם הָיְתָה אַחַת מֵהֶן עֶרְוָה עָלָיו כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה אֵם אִשְׁתּוֹ אוֹ בִּתָּהּ. הֲרֵי אֲחוֹתָהּ מֻתֶּרֶת לוֹ וְרָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם. שֶׁהֲרֵי לֹא נָפְלָה זִקָּתוֹ עַל שְׁתֵּיהֶן, שֶׁאֵין זִקָּה עַל הָעֶרְוָה:

ב הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אָסוּרָה עַל יָבָם זֶה מִשּׁוּם עֶרְוָה. וְהָאַחֶרֶת אָסוּרָה עַל הַיָּבָם הַשֵּׁנִי מִשּׁוּם עֶרְוָה. הָאָסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לְאָחִיו וְהָאָסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לְאָחִיו. שֶׁהֲרֵי נָפְלָה זִקַּת כָּל אֶחָד מֵהֶן עַל הַמֻּתֶּרֶת לוֹ בִּלְבַד. וְרָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם לְזוֹ הַמֻּתֶּרֶת לוֹ:

ג מֵת אֶחָד מִן הָאַחִין וְנָפְלָה אִשְׁתּוֹ לְיִבּוּם וְאַחַר כָּךְ מֵת שֵׁנִי וְנָפְלָה אִשְׁתּוֹ לְיִבּוּם שֶׁהִיא אֲחוֹת הָרִאשׁוֹנָה וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן קַיָּמוֹת. שְׁתֵּיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ד מֵתָה הָאַחֲרוֹנָה חָזְרָה הָרִאשׁוֹנָה לְהֶתֵּרָהּ וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. מֵתָה הָרִאשׁוֹנָה הֲרֵי אַחֲרוֹנָה בְּאִסּוּרָהּ עוֹמֶדֶת וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. שֶׁהֲרֵי לֹא הָיְתָה רְאוּיָה לְיִבּוּם בְּשָׁעַת נְפִילָתָהּ. וְכֵן אִם קָדַם אֶחָד מִן הָאַחִין וְחָלַץ לָאַחֲרוֹנָה הֶתֵּרָהּ הָרִאשׁוֹנָה לִשְׁאָר הָאַחִין שֶׁהֲרֵי הַזִּקָּה שֶׁאָסְרָה אוֹתָהּ הֶסִירָהּ אָחִיו בַּחֲלִיצָתוֹ:

ה וְכֵן אִם הָיְתָה הָרִאשׁוֹנָה עֶרְוָה עַל אֶחָד מִן הָאַחִין וְקָדַם וְיִבֵּם אֶת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת לוֹ הֶתֵּרָה הָרִאשׁוֹנָה לִשְׁאָר הָאַחִין שֶׁהֲרֵי הָאַחֲרוֹנָה שֶׁאָסְרָה אוֹתָהּ עֲלֵיהֶן נִתְיַבְּמָה לְמֻתָּר לָהּ. אֲבָל אִם הָיְתָה הָאַחֲרוֹנָה הִיא שֶׁאָסּוּרָה עַל אֶחָד מֵהֶן בְּלִבַּד מִשּׁוּם עֶרְוָה הֲרֵי הוּא מְיַבֵּם לָרִאשׁוֹנָה וּשְׁאָר הָאַחִין אֲסוּרִין בִּשְׁתֵּיהֶן וְחוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ כָּל אֶחָד אַחַת מִן הָאֲחָיוֹת מוֹצִיאִין אוֹתָן מֵהֶן:

ו שְׁלֹשָׁה אַחִין שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת וְעָשָׂה הַשְּׁלִישִׁי בִּיבְמָתוֹ מַאֲמָר וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעַל אֲחוֹת הַשְּׁנִיָּה וְנָפְלָה הָאֲחוֹת הַשְּׁנִיָּה לִפְנֵי הָאָח הַשְּׁלִישִׁי. הֲרֵי זֶה נוֹתֵן גֵּט לְבַעֲלַת הַמַּאֲמָר וְחוֹלֵץ לָהּ וְחוֹלֵץ לָאֲחוֹת הָאַחֲרוֹנָה כְּדֵי לְהַתִּירָן לָזָר:

ז מֵת זֶה שֶׁעָשָׂה הַמַּאֲמָר וְהָיְתָה לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לִפְנֵי בַּעַל הָאֲחוֹת. בַּעֲלַת הַמַּאֲמָר פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם שֶׁהֲרֵי הִיא אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. וְהָאִשָּׁה הָאַחֶרֶת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. שֶׁאֵין הַמַּאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר עַד שֶׁיִּפְטֹר אֶת הַצָּרָה:

ח אֶחָד מִן הַיְבָמִין שֶׁקִּדֵּשׁ אֲחוֹת יְבִמְתּוֹ אוֹמְרִין לוֹ הַמְתֵּן וְאַל תִּגָּרֵשְׁנָּה וְאַל תִּשָּׂאֶנָּה עַד שֶׁיְּיַבֵּם אָחִיךָ אוֹ יַחֲלֹץ לִיבָמָה זוֹ הַזִּקוּקָה לְכָלְכֶם. חָלַץ לָהּ אָחִיו אוֹ יִבְּמָהּ אוֹ שֶׁמֵּתָה הַיְבָמָה הֲרֵי זֶה יְכֹנֵס אֲרוּסָתוֹ. מֵתוּ אֶחָיו כֻּלָּם מוֹצִיא אֶת אֲרוּסָתוֹ בְּגֵט וִיבִמְתּוֹ בַּחֲלִיצָה. וְאִם מֵתָה אֲרוּסָתוֹ בֵּין שֶׁמֵּתָה קֹדֶם מִיתַת הָאַחִין בֵּין שֶׁמֵּתָה לְאַחַר מִיתַת הָאַחִין חָזְרָה הַיְבָמָה לְהֶתֵּרָהּ וְרָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם:

ט שְׁלֹשָׁה אַחִין שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְיֵשׁ לְכָל אַחַת מִשְּׁתֵּיהֶן צָרָה. וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִין אֶת הָאֲחָיוֹת וְנָפְלוּ הָאֲחָיוֹת וְצָרוֹתֵיהֶן לִפְנֵי יָבָם. אִם חָלַץ לַצָּרוֹת נִפְטְרוּ הָאֲחָיוֹת. אֲבָל אִם חָלַץ לָאֲחָיוֹת לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹתֵיהֶן עַד שֶׁיַּחְלְצוּ הַצָּרוֹת. מִפְּנֵי שֶׁחֲלִיצַת אֲחָיוֹת חֲלִיצָה שֶׁאֵינָהּ מְעֻלָּה. וַחֲלִיצָה שֶׁאֵינָהּ מְעֻלָּה אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת אֶת הַצָּרָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

י יֵרָאֶה לִי שֶׁכָּךְ הַדִּין בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד וְהָאַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל יְבָמָהּ מִשּׁוּם שְׁנַיָּה אוֹ מֵחַיָּבֵי לָאוִין אוֹ מֵחַיָּבֵי עֲשֵׂה. שֶׁאִם חָלַץ לָאֲסוּרָה לֹא הֶתֵּרָה צָרָתָהּ. חָלַץ לַצָּרָה הֶתֵּרָה הָאֲסוּרָה:

יא שְׁלֹשָׁה אַחִין שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְהַשְּׁלִישִׁי נְשׂוּי נָכְרִית. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת וְיִבֵּם הַנָּשׂוּי נָכְרִית אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאַחַר כָּךְ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי וְאַחַר כָּךְ מֵת הַשְּׁלִישִׁי

וְנִפְלוּ שְׁתֵּי נָשִׁים לִפְנֵי הַשֵּׁנִי (שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה). הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. הָאַחַת מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בְּשָׁעָה שָׁמַת אָחִיו הָרִאשׁוֹן נֶאֱסְרָה עָלָיו לְעוֹלָם מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח כְּדִין אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ. וְהַנָּכְרִית מִשּׁוּם צָרָתָהּ׃

**יב** וְכֵן שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵת אֶחָד מֵהֶן. וְאַחַר כָּךְ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי. הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עוֹלָמִית הוֹאִיל וְנֶאֱסְרָה עָלָיו בְּשָׁעַת נְפִילָה. אֲבָל הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶחֱזִירָהּ וָמֵת הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לַיָּבָם. וְאַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו בְּחַיֵּי אָחִיו בְּשָׁעָה שֶׁגֵּרְשָׁהּ הֲרֵי חֲזָרָה לְהֶתֵּרָהּ וּכְשֶׁמֵּת אָחִיו בְּהֶתֵּרָהּ הָיְתָה עוֹמֶדֶת׃

**יג** קְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְגֵרְשָׁהּ בַּעְלָהּ וְהֶחֱזִירָהּ וּמֵת וַעֲדַיִן הִיא קְטַנָּה הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה לַיָּבָם מִפְּנֵי שֶׁגֵּרוּשֶׁיהָ גֵּרוּשִׁין גְּמוּרִין שֶׁהֲרֵי אָבִיהָ הִשִּׂיאָהּ. וְאֵין חֲזָרָתָהּ חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁאֵין קִדּוּשֵׁי קְטַנָּה קִדּוּשִׁין גְּמוּרִין כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

**יד** וְהוּא הַדִּין לִמְגֻרֶשׁ פִּקֵּחַת וְנִתְחָרְשָׁה וְהֶחֱזִירָהּ וּמֵת וְהִנִּיחָהּ חֵרֶשֶׁת שֶׁהִיא אֲסוּרָה לַיָּבָם וְאֵינָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְצָרַת קְטַנָּה זוֹ אוֹ חֵרֶשֶׁת זוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. וְאִם הֶחֱזִירָהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה אוֹ חֵרֶשֶׁת וְגָדְלָה אוֹ נִתְפַּקְּחָה אֲצְלוֹ וְאַחַר כָּךְ מֵת הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לִיבָמָהּ׃

**טו** שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת. הָיוּ שְׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת הָרְאוּיוֹת לְמָאֵן אוֹ חֵרְשׁוֹת וּמֵת אֶחָד מֵהֶן תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וּפְטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. הָיוּ אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה וּמֵת בַּעַל הַקְּטַנָּה תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וּפְטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. מֵת בַּעַל הַגְּדוֹלָה מְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בְּבַעְלָהּ וְתִהְיֶה גְּדוֹלָה זוֹ מֻתֶּרֶת לִיבָמָהּ׃

**טז** שְׁנֵי אַחִין חֵרְשִׁין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת אוֹ חֵרְשׁוֹת. אוֹ אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. וְכֵן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת נְשׂוּאוֹת לִשְׁנֵי אַחִים פִּקְחִין אוֹ חֵרְשִׁין אוֹ אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ וּמֵת אֶחָד מֵהֶן. אִשְׁתּוֹ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. שֶׁהֲרֵי אֵין נְשׂוּאֵי אֶחָד מֵהֶן נְשׂוּאִין גְּמוּרִין׃

**יז** שְׁנֵי אַחִין אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת אוֹ אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת וַהֲרֵי הַפִּקַּחַת הִיא אֵשֶׁת הַפִּקֵּחַ. מֵת הַחֵרֵשׁ תֵּצֵא אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת הַפִּקֵּחַ הוֹאִיל וְנִשּׂוּאֵי הַפִּקֵּחַ שֶׁמֵּת נְשׂוּאִין גְּמוּרִין וְזַקַת זֶה הַחֵרֵשׁ גְּמוּרָה וְנִשּׂוּאֵי הַחֵרֵשׁ אֵינָן נְשׂוּאִין גְּמוּרִין. הֲרֵי זֶה הַחֵרֵשׁ מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט מִפְּנֵי שֶׁאֲחוֹתָהּ זְקוּקָה לוֹ. וְאֵשֶׁת אָחִיו הַפִּקֵּחַ אֲסוּרָה לְעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִכְנֹס מִפְּנֵי אֲחוֹתָהּ. וְלֹא יַחֲלֹץ מִפְּנֵי שֶׁהוּא חֵרֵשׁ׃

**יח** וְלָמָּה גָּזְרוּ חֲכָמִים שֶׁיּוֹצִיא זֶה הַחֵרֵשׁ אִשְׁתּוֹ הַחֵרֶשֶׁת וְהֵן אֵינָן בְּנֵי חִיּוּב אֶלָּא הֲרֵי הֵן כְּקָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת שֶׁאֵין בֵּית דִּין מְצַוִּין לְהַפְרִישׁוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים אִם תֵּשֵׁב אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ נִמְצֵאת אֲחוֹתָהּ נְשׂאַת לְזָר וְיֹאמְרוּ נִפְטְרָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. לְפִיכָךְ מוֹצִיא הַחֵרֵשׁ אִשְׁתּוֹ בְּגֵט כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה אֲחוֹתָהּ אֲסוּרָה לְעוֹלָם׃

יט וְכֵן שְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. מֵת בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת בַּעַל הַפִּקֵּחַת מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ הַחֵרֶשֶׁת בְּגֵט וְאֶת אֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא פִּקֵּחַ וְיָכוֹל לַחֲלֹץ:

כ שְׁנֵי אַחִין אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ. הַחֵרֵשׁ נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים פִּקְחוֹת הָאַחַת מֵהֶן עֶרְוָה עַל הַפִּקֵּחַ וּמֵת הַחֵרֵשׁ שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת עַל כָּל פָּנִים. אִם נִשּׂוּאֵי הָעֶרְוָה נִשּׂוּאִין הֲרֵי הַשְּׁנִיָּה צָרָתָהּ וּפְטוּרָה. וְאִם אֵין נִשּׂוּאֵי הָעֶרְוָה נִשּׂוּאִין כָּךְ לֹא יִהְיוּ נִשּׂוּאֵי צָרָתָהּ נִשּׂוּאִין:

כא הָיְתָה בְּתּוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּהּ חֵרֶשֶׁת וּנְשׂוּאָה לְאָחִיו הַפִּקֵּחַ צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. שֶׁאֵין נִשּׂוּאֵי הַחֵרֶשֶׁת נִשּׂוּאִין גְּמוּרִין:

כב כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ בַּהֲלָכוֹת אֵלּוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אַחַת שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אוֹ אִשָּׁה וּבִתָּהּ אוֹ אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן עִנְיַן הַדְּבָרִים שֶׁהֵן שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁהָאַחַת מֵהֶן עֶרְוָה עִם הָאַחֶרֶת וְאִי אֶפְשָׁר לִשָּׂא שְׁתֵּיהֶן מִשּׁוּם עֶרְוָה. וְכֵן כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אוֹ אֲחוֹת יְבִמְתּוֹ אֶחָד אֲחוֹתָהּ אוֹ אִמָּהּ אוֹ בִּתָּהּ עִנְיַן הַדְּבָרִים אַחַת מִקְּרוֹבוֹתֶיהָ שֶׁהֵן עֶרְוָה עִמָּהּ:

## פרק ח

א מִי שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מִשְּׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה מֵהֶן קִדֵּשׁ וּמֵת וְלוֹ אָח. אֶחָד חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן כְּדֵי לְהַתִּירָן לַאֲחֵרִים. הָיוּ לוֹ שְׁנֵי אַחִין אֶחָד חוֹלֵץ לְאַחַת מֵהֶן בַּתְּחִלָּה וְהַשֵּׁנִי מְיַבֵּם לַשְּׁנִיָּה עַל כָּל פָּנִים. אִם זוֹ הִיא שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו הֲרֵי יִבֵּם אוֹתָהּ. וְאִם אֵינָהּ אֵשֶׁת אָחִיו הֲרֵי נָשָׂא אִשָּׁה מִשְּׁאָר הַנָּשִׁים וַאֲחוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה אֵשֶׁת אָחִיו כְּבָר נֶחְלְצָה. אֲבָל לֹא יְיַבֵּם הָאַחַת תְּחִלָּה שֶׁמָּא הָאַחֶרֶת הִיא אֵשֶׁת אָחִיו וְנִמְצָא שֶׁנָּשָׂא קְרוֹבַת זְקוּקָתוֹ. קָדְמוּ שְׁנֵי הָאַחִים וְכָנְסוּ שְׁתֵּי הַיְבָמוֹת אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדָן:

ב שְׁנַיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת. זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵי זוֹ קִדֵּשׁ וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵי זוֹ קִדֵּשׁ. וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶן. לָזֶה אָח וְלָזֶה אָח. זֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן וְזֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן. לָזֶה אָח אֶחָד וְלָזֶה שְׁנַיִם. הַיְחִידִי חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן בַּתְּחִלָּה וְהַשְּׁנַיִם אֶחָד חוֹלֵץ רִאשׁוֹנָה וְהַשֵּׁנִי מְיַבֵּם. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָן. וַאֲפִלּוּ הָיוּ כֹּהֲנִים שֶׁהַחֲלִיצָה שֶׁחָלַץ הַיְחִידִי מִסַּפֵּק חָלַץ וְהַחֲלוּצָה אֲסוּרָה לְכֹהֵן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וּבִסְפֵק חֲלוּצָה לֹא גָּזְרוּ:

ג הָיוּ לָזֶה שְׁנֵי אַחִין וְלָזֶה שְׁנֵי אַחִין. אֲחִיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לָאַחֶרֶת. וְאַחַר כָּךְ הָאָח הַשֵּׁנִי שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצַת שֶׁל זֶה. וְהָאָח הַשֵּׁנִי שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצַת שֶׁל זֶה. קָדְמוּ שְׁנֵיהֶן וְחָלְצוּ לִשְׁתֵּיהֶן לֹא יְיַבְּמוּ שְׁנֵי הָאַחִין הָאֲחֵרִים. אֶלָּא אֶחָד חוֹלֵץ בַּתְּחִלָּה וְאָחִיו מְיַבֵּם לַשְּׁנִיָּה. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָן:

ד הָאִשָּׁה שֶׁהָיוּ לָהּ בָּנִים וְהָיוּ לְכַלָּתָהּ בָּנִים וְנִתְעַבְּרָה הָאִשָּׁה וְנִתְעַבְּרָה כַּלָּתָהּ וְיָלְדוּ שְׁתֵּיהֶן בְּמַחֲבוֹאָה אַחַת וְנִתְעָרְבוּ שְׁנֵי הַיְלָדִים וְהִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים וּמֵתוּ. כֵּיצַד הֵן נִתְרוֹת. בְּנֵי הַכַּלָּה חוֹלְצִין לִשְׁתֵּיהֶן תְּחִלָּה וְלֹא מִיַּבְמִין שֶׁכָּל אַחַת מֵהֶן סָפֵק שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָחִיו וְתִהְיֶה מֻתֶּרֶת לוֹ, סָפֵק שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָחִי אָבִיו וְהִיא עֶרְוָה עָלָיו. אֲבָל בְּנֵי הַזְּקֵנָה אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַבְּמִין. שֶׁאִם הִיא זוֹ אֵשֶׁת אָחִיו הֲרֵי יְבָמָה. וְאִם הִיא אֵשֶׁת בֶּן אָחִיו מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא לוֹ שֶׁכְּבָר נֶחְלְצָה:

ה מֵתוּ הַבָּנִים הַיְדוּעִים שֶׁל זְקֵנָה וְשֶׁל כַּלָּתָהּ וַהֲרֵי בְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת קַיְמִין. בְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת לִנְשֵׁי בְּנֵי הַזְּקֵנָה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין שֶׁהִיא סָפֵק אֵשֶׁת אָחִי אָבִיו שֶׁהִיא עֶרְוָה עָלָיו, סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת לְיַבְּמָהּ. וְלִנְשֵׁי בְּנֵי הַכַּלָּה אֶחָד חוֹלֵץ בַּתְּחִלָּה וְאֶחָד מְיַבֵּם עַל כָּל פָּנִים. אִם בָּן הַכַּלָּה הוּא שֶׁחָלַץ תְּחִלָּה הֲרֵי חָלַץ אֵשֶׁת אָחִיו וְהַשֵּׁנִי מִן הַתַּעֲרוֹבוֹת הוּא בֶּן הַזְּקֵנָה וּמֻתָּר לוֹ לִשָּׂא אֵשֶׁת בֶּן אָחִיו אַחַר שֶׁנֶּחְלְצָה מִיָּבָמָהּ. וְאִם זֶה שֶׁחָלַץ תְּחִלָּה הוּא בֶּן הַזְּקֵנָה הֲרֵי חָלַץ לְאֵשֶׁת בֶּן אָחִיו וְלֹא עָשָׂה כְּלוּם וְהַשֵּׁנִי מִן הַתַּעֲרוֹבוֹת הוּא בֶּן הַכַּלָּה וַהֲרֵי יְבֵם אֵשֶׁת אָחִיו:

ו מִי שֶׁלֹּא שָׁהָתָה אַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וְנִשֵּׂאת וְיָלְדָה וְאֵין יָדוּעַ אִם בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן אִם בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן. וְהָיוּ לָהּ בָּנִים מִן הָרִאשׁוֹן וּמִן הַשֵּׁנִי. אִם מֵת זֶה הַבֵּן הַסָּפֵק. בְּנֵי הָרִאשׁוֹן וּבְנֵי הַשֵּׁנִי חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא מְיַבְּמִין. שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן שֶׁיָּבוֹא לְיַבֵּם שֶׁמָּא אֵינוֹ אָחִיו מֵאָבִיו וַהֲרֵי הוּא אָחִיו מֵאִמּוֹ בְּוַדַּאי וְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ אֲסוּרָה עָלָיו לְעוֹלָם מִשּׁוּם עֶרְוָה. וְכֵן זֶה הַבֵּן הַסָּפֵק חוֹלֵץ לִנְשׁוֹתֵיהֶן וְלֹא מְיַבֵּם:

ז הָיָה בֵּן לָרִאשׁוֹן וּבֵן לַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא מֵאִשָּׁה זוֹ שֶׁנִּשֵּׂאת בְּתוֹךְ זְמַן וּמֵת אֶחָד מֵהֶן. הֲרֵי הַבֵּן הַסָּפֵק חוֹלֵץ לְאֵשֶׁת זֶה שֶׁמֵּת אוֹ מְיַבֵּם. שֶׁאִם אָחִיו מֵאָבִיו הוּא הֲרֵי יְבֵם אֶת אִשְׁתּוֹ וְאִם אֵינוֹ אָחִיו מֵאָבִיו הֲרֵי אֵין בֵּינֵיהֶן אַחֲוָה כְּלָל לְפִיכָךְ מֻתָּר לוֹ לִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ:

ח מֵת הַבֵּן הַסָּפֵק אֶחָד מִשְּׁנֵי הַבָּנִים הַוַּדָּאִין חוֹלֵץ לְאִשְׁתּוֹ תְּחִלָּה וְהַשֵּׁנִי מְיַבֵּם עַל כָּל פָּנִים. אִם אָחִיו הוּא הֲרֵי יְבֵם אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאִם אֵינוֹ אָחִיו וְהוּא בֶּן הָאָב הָאַחֵר הֲרֵי נֶחְלְצָה מֵאָחִי בַּעְלָהּ:

ט מִי שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינָה אַחֶרֶת וְשָׁמְעָה שֶׁמֵּת וְנִשֵּׂאת וְאַחַר כָּךְ בָּא הַבַּעַל הָרִאשׁוֹן וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶן וְלָזֶה אַחִין וְלָזֶה אַחִין. אֲחִיו שֶׁל זֶה וַאֲחִיו שֶׁל זֶה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין:

י חָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁהָיָה לְכָל אַחַת מֵהֶן בֵּן יָדוּעַ וְנִתְעַבְּרוּ חֲמִשְׁתָּן וְיָלְדוּ כְּאֶחָד בְּמַחֲבוֹאָה אַחַת חֲמִשָּׁה בָּנִים אֲחֵרִים וְנִתְעָרְבוּ הַיְלָדִים וְהִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים וּמֵתוּ חֲמִשָּׁה הָאֲנָשִׁים וְנִפְלוּ חֲמֵשׁ הַנָּשִׁים לִפְנֵי חֲמִשָּׁה הַבָּנִים הַוַּדָּאִין שֶׁאֵין אֶחָד מֵהֶן יוֹדֵעַ אֵי זוֹ הִיא

אֵשֶׁת אָחִיו כֵּיצַד תַּקָּנָתָן. אַרְבַּע מֵהֶן חוֹלְצִין לְאַחַת תְּחִלָּה וְהַחֲמִישִׁי יִשָּׂא זוֹ שֶׁנֶּחְלְצָה אַרְבַּע חֲלִיצוֹת עַל כָּל פָּנִים:

**יא** כֵּיצַד. אִם אֵשֶׁת אָחִיו הִיא הֲרֵי יִבֵּם אוֹתָהּ. וְאִם אֵינָהּ אֵשֶׁת אָחִיו הֲרֵי הִיא אֵשֶׁת אָח אֶחָד מֵאַרְבָּעָה וַהֲרֵי חָלְצוּ לָהּ אַרְבַּעְתָּן תְּחִלָּה. וְכֵן הַשְּׁנִיָּה חוֹלְצִין לָהּ אַרְבָּעָה וְהָאֶחָד מִן הָאַרְבָּעָה יְהֵיֶה זֶה שֶׁנָּשָׂא הָרִאשׁוֹנָה וְהַחֲמִישִׁי יִשָּׂאֶנָּה. עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַבָּנִים הַחֲמִשָּׁה נָשְׂאוּ הֶחָמֵשׁ נָשִׁים אַחַר שֶׁנֶּחְלְצָה כָּל אַחַת מֵהֶן אַרְבַּע חֲלִיצוֹת:

**יב** וּלְעוֹלָם הִזָּהֵר בְּכָל הַסְּפֵקוֹת הַלָּלוּ בְּעִקָּרִים אֵלּוּ. שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק לְךָ שֶׁמָּא בַּת חֲלִיצָה הִיא לְאִישׁ זֶה אוֹ אֵינָהּ צְרִיכָה לַחֲלִיצָה מִמֶּנּוּ. אֵינָהּ נִתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא לְזָר עַד שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ אוֹתוֹ הָאִישׁ. וְכָל מִי שֶׁיִּסְתַּפֵּק לְךָ שֶׁמָּא בִּיאָתָהּ אֲסוּרָה עַל אִישׁ זֶה בֵּין מִדִּבְרֵי תּוֹרָה בֵּין מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אֵינָהּ מִתְיַבֶּמֶת לוֹ. וְכָל שֶׁנֶּחְלְצָה חֲלִיצָה מְעֻלָּה אוֹ נִבְעֲלָה בְּעִילָה כְּשֵׁרָה הֻתְּרָה צָרָתָהּ לְזָר:

**יג** וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ תָּבִין וְתוֹרֶה בְּכָל הַסְּפֵקוֹת שֶׁיֵּאָרְעוּ לְעִנְיַן יְבוּם וַחֲלִיצָה שֶׁהֲרֵי בַּאֲרֻנּוּ כָּל הָעִקָּרִין שֶׁעֲלֵיהֶן תִּסְמֹךְ וְתֵדַע מִי הוּא שֶׁחוֹלֵץ וּמִי הוּא שֶׁמְּיַבֵּם וּמִי הִיא הַפְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם וּמִי הִיא הָרְאוּיָה לְיַבֵּם: סְלִיקוּ לְהוּ הִלְכוֹת יְבוּם וַחֲלִיצָה בְּסַיְעָתָא דִּשְׁמַיָּא